

**Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'are Jesús xi
tjindu naxinanda Roma**

ROMANOS

---

1 ¹An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi tetsa'exangi_ra Jesucristo xi xakji'i kjinukjuaninā nga kuān apóstore 'ba 'ejñat'axinnā, tuxi sikja'axtiuyañā en ndare.

²Kui xi nixtjin kuatse jan kitsja ts'a Na'enchana nga kitsikinchja nchja chinga profetare, jotsa'en kua'indut'a xujun tsjere, ³xi tsuyana ngat'are Na'enna Jesucristo xi Ki'ndire Na'enchana mani. Kui xi ntjere David jendibani nga kuán jngu xuta ngasun'nde. ⁴'Ba nga ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba = tsa'en kis'ejñatsejenni nga kui xi Ki'ndire Na'enchana xi tjinre kjua'ñu, jotsa'en tsinkjin kakunna Isennixtjintsje xi tsitsjena.

⁵Ngat'are Jesucristo = Na'enchana kitsjanä kjuandabi nga jngu apóstol kuá̄n. Tuxi sikja'axtiuyañā en ndare ngajinre ngatsi'i naxinanda xi tjin, tuxi xuta ngatjamakjainnu ngat'are kui 'ba ngatatsik'etjusunni enre nga sichjire ja'enre. ⁶Xi 'ba nde kio tetsubajin_ru ngayeje xi kinchjanu Na'enchana nga xuta xi tse'e Jesucristo kuon. ⁷Na'enchana tsimejénnu jun ngatsi'u xi makjainnu ngat'a tse'e xi tetsubo Roma 'ba kinchjanu nga kuon xuta tsje xi tse'e.

Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

⁸Titjunfarä, ngat'are Jesucristo tsja_ra kjuanda Na'enchana ngat'anu ngatsi'u, ngat'a ngayéje ngasun'ndio nda inyanchja xuta ngat'are jotsa'en makjainnu Na'enna. ⁹Na'enchana xi ko fani ngayéje inimanā tetsa'exat'a_ra nga tetsikja'axtiuyañā en nda ngat'a tse'e Ki'ndire be = nga ngantsjai fa'etsjenā ngat'a tsojon nga fakua. ¹⁰Mi'antsjai_ra Na'enchana tsa kui xi tsu kakun tuchan jngu nixtjin sja'ndenā, nga kuan kjuikun_nuu. ¹¹Ngat'a ne mejénnä skue_nuu, tuxi kuasekoni_nuu nga sakunu mé = xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba nga nda kixi kuinyo ngat'are Na'enna. ¹²Asa jo tsu en, mejénnä kionga je tejñañā ngajinna kua'e nga'ñukaña_ra xingia ngat'are jotsa'en tujngu makjainna jun ko an.

ROMANOS 1

¹³Jun nts'ia, mejénna nga xio nga je nda'e mejénnina kjuikun_nuu, tunga ka'nda nganda'e tojo tjin tsajmi xi ti'bechja'ndenä. Ngat'a mejénnä sa'aan ngajinnu ndekuini xa xi tetsa'aan ngajinre naxinanda xi yak'a tuxi skueña kjuandare xana ngat'a tsojon ngayeje. ¹⁴Na'enchana 'exana 'ba tjinnere nga sa'aan xare ngajinre tu'ya xutañu, a xuta xi mare en griego = asa kja'e xuta =, a xi chjine = asa xi nimé kjiña'anre. ¹⁵Kui = kjuañu ne 'ñu mejénnina nga 'ba nde sikja'axtiuya_nuu enre Na'enchana jun xi tetsubo naxinanda Roma.

¹⁶Bi masubana ngat'are en ndare Na'enchana, ngat'a kui = xi kjua'ñure Na'enchana xi tsik'angi ngat'are kjua'ñure je ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are kui, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a. ¹⁷Ngat'are kui en ndare xi bakutsejenna jótsa'en kuakixi xuta ngixkun Na'enchana, tu ngat'are nga makjainre 'ba nga janda kuakjain ngisare, jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xi kixi ngixkun Na'enchana, kui xi s'ere xi kjuabenichun fa tu ngat'are nga makjainre."

¹⁸Ngat'a s'ejñatsejen kjuastire Na'enchana xi ndibani ngank'aa. Ndibanere ngatsi'i xuta xi bi bekun kui nga inyatsa'en tsajmi xi bi nda, xi nga ko kjuach'okunre 'bechja'ndere yojore nga xiare xi kjuakixi. ¹⁹Ngat'a tijñatsejenre xutabiu mé = xi 'yare ngat'are Na'enchana, ngat'a ndekui 'ejñatsejennire. ²⁰Ka'nda nga kitsinda Na'enchana ngasun'ndio, 'ya = re mé = xi bi matsejen ngat'are kui. Kibi = nga tujngu kui xi Na'enchana 'ba nga kjua'ñure niñajanni kjuet'a. Kibi nda 'yare nga chutsejenre mé = xi kitsinda. Kui = kjuañu tsajainni jótsa'en kuasekoni yojore xutabiu.

²¹Ngat'a ninga tsa tsabe ngat'are Na'enchana xutabiu, bi kitsichjire jotsa'en machjen 'ba ninga bi kitsjare kjuanda. Tusa kitsikja'etsjen mé = xi tumé chjire 'ba kis'ejñuinre inima xtanre. ²²Kitsu nga kui = xi xuta nkjin kakun, tunga tu xuta chikun kuánni. ²³Ejñat'axin kjuajere Na'enchana xi bi fet'a, 'ba tusa kitsichjire isenre xuta xi fekjua, xi tse'e tjiunise, xi tse'e tjiuba xi ñujun ndsaku 'ba ko xi tse'e tjiuye.

²⁴Bamani Na'enchana kitsikumare xutabiu ngajinre kjuach'o xi tsu inimare. Ngu tuchume = tsajmi xi tjinre kjuasuba kitsiko yojore xinkjin. ²⁵Ejñat'axin kjuakixire Na'enchana 'ba tusa en ndesu kuakjainre. Tsabekun 'ba kitsichjire mé = xi Na'enchana kitsinda 'ba bi Na'enchana xi kitsinda tsajmibiu yatesinre. Xi tujngu kui machjen nga sichjire ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

²⁶Kui = kjuañu Na'enchana kitsikumanire xutabiu ngajinre mé = xi 'ñu mejénre, xi tjinre kjuasuba. Ka'nda yanchjinre kitsik'antjaiya ndiya xi Na'enchana kitsjare ngasun'ndebi nga bi nde 'batsa'en kitsichjenni yojore. 'Ba kitsa'en mé = xi bi tsaka'a ndiya xi kitsjare Na'enchana. ²⁷'Ba 'ba nde tsa'en xuta xi'iun kitsik'antjaiya ndiya xi kitsjare Na'enchana ngasun'ndebi.

'Endut'axin yanchjinre nga tusa ndekuini xuta xi'in xinkjin 'ñu kuamejénre. Kitsiko xuta xi'in xinkjin mé = xi masubana. 'Ba kisakure chji xi 'bakore ngat'are kjuach'o xi kitsa'en nga kitsikjetsun yojore.

²⁸Ngat'a jotsa'en nga bi kuamejénre xutabiu nga janda k'uejin kakun nga kui = xi Na'enchana, kui = kjuañu kui kitsikumanire ngajin kjuafa'etsjenre xi tumé chjire, tuxi sa'enni mé = xi bi ma ña'an. ²⁹Ngatsi'i kitse ngajin inimare nkjin kuya tsajmi ch'o. Tu kui mején yejere mé = xi tjinre xinkjin 'ba mastike xinkjin. Kitse ngajin inimare kjuaxin kakun ko kjuachan ko kjuach'onacha 'ba ko kjuach'okun. Tsik'en xuta 'ba nchjandesuta'en xinkjin. ³⁰Tsik'axki xinkjin, 'ba mastike Na'enchana, 'ba 'baxjengi xinkjin. Tsink'a kakun, tu kui nda 'baxje suba yojore, 'ba 'baxjejin kjuafa'etsjenre nkjin kuya kjua xi ch'otjin. Bi tsik'etjusunre xichare, ³¹ne taja = nindaku, bi tsik'etjusun en xi nchja, tu'yá tsimején, 'ba bi fa'animare xinkjin 'ba ninga ni'yá tsichat'are.

³²'Ba be = xutabiu nga Na'enchana je 'ejña kjuatexuma xi tsu nga nga'ya = xi 'batsa'en machjen nga kueya. Tunga tojo 'ba inyatsa'en 'ba nase tsja = mare nga tjin ngisa xi 'ba nde tsa'en ngayeje.

2 ¹'Ba 'bamani tu'ya xi kuáin ji, tsa techjube nga'ndere Na'enchana nga teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere, tsajain jótsa'en kuissekue yojori. Ngat'a kionga ji teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere, nde ji techaninejeni_ri yojori. Ngat'a mé = xi teña'an_ri kjua xuta xi ngijngu, ndekui ña'anni nda tsa ji ngayeje.

²'Ba 'yaña nga Na'enchana kixi tsa'en kjua kionga kaninejere xuta xi 'batsa'en. ³'Ba ji xi teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere ngat'are mé = xi tsa'en 'ba xi ndekui tsajmi ña'anni ji ngayeje, ¿a mari ji nga k'uangi kionga Na'enchana sa'en kjua? ⁴¿A bi te'naxjengi kjuanda je xi tjinre Na'enchana nga bi ta'a makjanre 'ba nga tsejndakoni ngayeje? ¿A bi te'ye nga kuifa ni kjuandare Na'enchana xi tifikori nga kjuechut'a_ri 'ba nga sik'antjaiya inimari? ⁵Tunga ji ne xtain 'ba bi mejénri kjuunik'antjaiye inimari 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana. 'Ba 'batsa'en tenikjinta'en kjuana'en yojori xi kjua'enere xuta nixtjin kionga Na'enchana sikasen kjuastire 'ba nga kuakutsejen nga kui = xi kixi tsa'en kjua.

⁶Ngat'a Na'enchana k'uechjire xuta ngat'are mé = xi kitsa'en nga jngu jngu. ⁷'Ba kjuabenichun xi bi fet'a sjare tu'ya xutañu xi mangisjai nga sakure kjuaje xi Na'enchana tsjana nga nda xiare 'ba nga k'uendukunntsai nga bi inyafere kakun nga inyatsa'en mé = xi nda. ⁸Tunga Na'enchana sikasennere kjuastire ko kjuastijndare xuta xi tsisinre kjua, xi bi tsik'etjusun xi kjuakixi nga xi tusa kjua ch'okun tsik'etjusun. ⁹Kjuanima 'ba ko kjuaba s'ere ngatsi'i xuta xi ch'o tsa'en, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a ngayeje. ¹⁰Tunga ngatsi'i xuta xi nda tsa'en, kui = xi

ROMANOS 2

s'ere kjuaje 'ba nda xiare 'ba s'ere kjuaxiu, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a ngayeje.

¹¹Ngat'a Na'enchana bi kabi tsa'en xuta. ¹²Ngatsi'i xuta xi majngi je 'ba bi be kjuatexumare Moisés, kui = xi kueyat'axinre kjuatexumabiu. 'Ba ngatsi'i xi be kjuatexumo 'ba majngi je, kui = xi ko kui kjuatexumabiu kuankonire kjua. ¹³Ngat'a bi kixi ngixkun Na'enchana xi tu kjuatexumo basen ñojonre. Tu kui = xi tsik'etjusun kjuatexumo xi kixi kuan ngixkun Na'enchana.

¹⁴Tunga kionga xuta xi bi judío, xi bi kitsa'ere kjuatexumare Moisés, tsa'en mé = xi bakuya kjuatexumo ngat'a inimare ndibajinni, 'batsa'en kuenda tse'e suba sakunire jngu kjuatexuma, ninga tsajainjínre kjuatexumare Moisés. ¹⁵Bakutsejen ngat'are jotsa'en tjindu nga ngajin inimare kua'indut'a mé = xi bakuya kjuatexumo. Inimare tsuyakixi tsa nda tjin asa bi nda tjin xi tsa'en. 'Ba kjuafa'etsjenre bangi asa baseko. ¹⁶'Ba = kuan nixtjin kionga tu ngat'are Na'enna Jesucristo Na'enchana sa'enre kjua mé = xi tjindujin'more inimare xuta. Jo tsu en ndare xi tetsikja'axtiuyaá.

¹⁷'Ba ji xi xuta judío 'mi_ri yojori, ma'ñut'a kakuin kjuatexumare Moisés 'ba nk'a 'naxje yojori nga tu tsiji tajngu 'mi_ri Na'enchana. ¹⁸'Ba 'yani mé = xi mejénre kui, 'ba kjuatexumo bakuya = ri nga xja'ajin mé = xi nda. ¹⁹Bere takuin nga kuan kuaku ndiya_ri xuta xi ka 'ba nga kuan kuakutsejen_ri joni jngu ndi'i xuta xi sema ña jñu xi tsajainre Na'enna. ²⁰'Ba bere takuin nga kuan kuakuya_ri xuta xi bi be mé = xi tse'e Na'enchana 'ba nga ji kuain xuta chjinere xuta xi bi mankjinre, ngat'a tjinri tse kjuankjin kakun ko kjuakixi xi bakutsejenri kjuatexumo.

²¹Tunga ji xi bakuya_ri xuta xi kja'ere, ¿ánñu bi ji tjun bakuyani_ri yojori? Ji xi 'be_ri nijmi xuta nga bi ma ña'an cheje, ¿a bi ñe'en cheje ji?

²²Ji xi sji nga bi ma ña'an kjuachajngi, ¿a bi 'ba ñe'en ji? Ji xi mastiche na'en xi ntsja xuta tsindani, ¿a bi ñe'en cheje ningure na'enbiu? ²³Ji xi nk'a 'naxje yojori ngat'are kjuatexumo, ¿a te'yakun = ni Na'enchana kionga bi tenik'etjusin kjuatexumo? ²⁴Ngat'a 'ba = tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Tu ngat'anu nga ch'otsa'en ti'baxki Na'enchana ngajinre xuta ngasun'ndio."

²⁵Kjuakixi = nga kuasekori tsa kjiñe'en xi circuncisión 'mi tsa tenik'etjusin jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo. Tunga tsa bi tenik'etjusin kjuatexumo, nde 'ba = nire jo = ni tsa bi kjiñe'en circuncidar yojori. ²⁶'Ba tsa tusa xi bi kuán circuncidar tsik'etjusun jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo, kui = xi xiare joni xi kuata'en xi circuncisión 'mi. ²⁷Xi tsik'etjusun kjuatexumo ninga tsa bi kuán circuncidar, kui = xi sa'enri kjua ji xi bi tenik'etjusin kjuatexumo ninga tsa kjiñe'en xi circuncisión 'mi 'ba ninga tjinri kjuatexuma xi kua'indut'a xujun.

²⁸Ngat'a bi xuta judío kjin xi tu ngasun nk'a yojore matsejen joni xuta judío. 'Ba bi circuncisión kjin xi tu ngasun nk'a yojore kuata'en. ²⁹Tusa kui = xi xuta judío kjin xi tjin ngajin inimare mé = xi tse'e xuta judío. 'Ba xi circuncisión kjin kui = xi ma ngajin inimare xuta. Kui = bi xi ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba bi kui = xi kua'indut'a xujun. Xi tsa'en kibiu nda = 'yare, bi xuta xi nda nchja ngat'are, tu Na'enchana sani.

3 ¹'Bamani, ¿mé = chji xi tjin ngisare nga ma judío asa nga ma circuncidar? ²Ne nkjin kuya chji xi tjin ngisare. Kui = bi xi titjun nga Na'enchana kitsingatsjare xuta judío enre.

³Tsa tjin xi bi kuakjainre ngat'are enre, ¿a tu kui kjuañu Na'enchana bi sik'etjusunnire en xi kitsure? ⁴iNgu niñajanni 'ba kuan! Ninga tsa ndesu ngatsi'i xuta, tunga Na'enchana tojo 'ba = tsa'en ko kjuakixi. Ngu enre 'ba = tsa'en kua'indut'a:

S'ejñatsejen nga ji xi kixi kionga sji mé = enñu,
'ba si'anni ji kionga kuanri kjua.

⁵Tunga tsa kjuach'okunna 'bejñatsejen nga Na'enchana xi kixi, ¿jó kuixan? ¿A kuixun = ña nga Na'enchana bi tjinre kjuakixi kionga tsikasenna kjuastire? (Kionga 'ba texiñ, tenchjaq = ña jotsa'en nchja xuta.)

⁶Tunga, iniñajanni 'ba kuan! Ngat'a tsa Na'enchana bi tjinre kjuakixi, ¿jotsa'en kuan sa'enire kjua xuta ngasun'ndio?

⁷Tunga tsa en ndesu xi tenchjaq tsa kui = xi 'batsa'en k'uejñatsejen kjuakixire Na'enchana 'ba kui saku = ngisare kjuae, ¿ánñu tojo tjiña'an ngisaninä kjua joni tsa an xi xuta je kuáñ? ⁸¿A bi tusa nda tjin nga si'an mé = xi bi nda tjin, tuxi kjua'eni kjuanda? Jo tsu yak'a xuta xi ch'otsa'en inyatsik'axkina nga 'bixu tsu en xi tebakuyaq. Tunga xi 'ba inyatsu machjen nga kjua'a kjuanima.

⁹Ngu, ¿a ngisa nda ngisai jin xi judío kuáin nga ko mare xutare naxinanda xi yak'a? iJunjun! Ngat'a je = 'yakuán nga ngatsi'i, a xi judío asa xi bi judío tjindu ngajin kjua'ñure je. ¹⁰Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Tsajain xuta xi kixi, njngujín tjin.

¹¹Tsajain xuta xi mankjirre.

Tsajain xuta xi mangisjai ndiya xi tse'e Na'enchana.

¹²Kja'e ndiya xi bi nda kiji ngatsi'i,
nimé nde chjinire kjua xi tsa'en.

Tsajain xuta xi tsa'en xi nda,
njngukjinjín tjin.

¹³Naxujndare joni jngu tsju xi tixa,
'ba tsiteya nagenre nga nchja en ndesu,
'ba en xi 'betju ts'a joni xanre tjiuye.

ROMANOS 3

¹⁴Kitse nga'a ts'a en xi ch'otsu 'ba ko en xi nchjabojonire xuta.

¹⁵'Ba tu tjindundantsjai nga mejénre sik'en.

¹⁶Ndiya xi semaya tsinima = 'ba tsi'on = re xuta,

¹⁷'ba bi inyabe ndiya ñá tjin kjuaxiu.

¹⁸Bi tjijin kakunre

nga Na'enchana xi tjinnere nga kjuikuncha.

¹⁹Yaña kibi. Ngayéje mé = xi tsu kjuatexumo, Na'enchana tifako xuta xi kitsa'ere kjuatexumo, tuxi 'batsa'en k'uechjani ts'a ngatsi'i xuta 'ba si'annire kjua ngayéje ngasun'ndio ngixkun kui. ²⁰Ngat'a njngu xuta kjuakixi ngixkun Na'enchana tu ngat'are tsa sik'etjusun mé = xi kua'indut'a xujun kjuatexumare Moisés. Tusa kjuatexumo machjen tuxi 'bejñatsejennina nga tjinna je.

²¹Tunga nganda'e, je 'ejñatsejen Na'enchana jótsa'en makixini xuta ngixkun kui. Bi kjuatexumo xi 'batsa'en, ngu ndekuini kjuatexumo ko xujun xi tse'e profeta tsuyakixi mé = xi tijñatsejen nganda'e. ²²Ngat'are kjuamakjainre ngat'a tse'e Jesucristo, 'ba = tsa'en makixini xuta ngixkun Na'enchana. 'Ba makixi ngatsi'i xi makjainre, ngat'a kui bi kabi tsa'en xuta. ²³Ngatsi'i xuta tsajngi je 'ba kjin tjindu ngat'are kjuajere Na'enchana.

²⁴Tunga tu ngat'are kjuandare Na'enchana titsja kjuatjo nga makixi xuta, ngat'a Jesucristo 'echjintjai xuta tuxi kuandaini ngat'are jere.

²⁵Na'enchana kitsa'en Jesucristo jngu chje kionga 'estenntjaina jinre, tuxi sakunina kjuanichat'a nga kuakjainna ngat'are kui. 'Ba = tsa'en yakutsejen Na'enchana kjuakixire. Ngat'a bi kiskaninejere xuta xi tsajngi je nganda'enú, ²⁶ngu kui tjinre kjuatsejnda. Tunga tibakutsejen nixtjin nganda'e jótsa'en tsikixina; jotsa'en kixi kui, 'ba 'ba nde kixi tsa'en xi makjainre ngat'are Jesús.

²⁷Bamani, ¿jótsa'en nk'a kjui'naxjeña yojona? Bi ma. S'ejñat'axin = kibiu. ¿Jótsa'en s'ejñat'axinni? ¿A ngat'are tsa tenik'etjusun = ña mé = xi kua'indut'a kjuatexumo? Bi kui kjuañu. Tu ngat'are nga makjainna.

²⁸Ngat'a mankjonna nga mani nga makixi xuta ngixkun Na'enchana tu ngat'are nga makjainre 'ba bi ngat'are tsa sik'etjusun mé = xi kua'indut'a kjuatexumo.

²⁹¿A tu xuta judío sani xi Na'enre Na'enchana? ¿A bi 'ba nde Na'enre ngatsi'i xuta xi yak'a ngayeje? Jun, kjuakixi = nga 'ba nde Na'enre xi bi judío ngayeje. ³⁰Ngat'a jngututu mani Na'enchana. Kui xi tsa'en nga makixi xuta judío xi kuán circuncidar ngat'a makjainre, 'ba nde tsa'en nga makixi xuta xi yak'a xi bi kuán circuncidar tu ngat'are nga makjainre. ³¹'Ba meni, tu ngat'are nga makjainna, ¿a tenichajaña chjire kjuatexumo? ¡Junjun! Tusa 'batsa'en teba'e_ra chji xi machjenre kjuatexumo.

4 ¹'Ba 'batsa'en: ¿jó kuixan ngat'are Abraham xi kuán xuta chingana nga'e ngasun'ndebi? ¿Mé = xi kisakure? ²Tsa Abraham kuakixi tu ngat'are mé = xi nda kitsa'en, kuan nk'a k'uaxje yojore, tunga bi ngixkun Na'enchana. ³Ngu 'ba = tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Abraham kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana, 'ba kui = bi xi kiskjebere kuenda kui nga kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi."

⁴Jo = ni xuta xi tsa'exa, chji xi kui ba'ere bi joni jngu kjuatjo, tu jo = ni tsa jngu tsajmi xi machjen nga kua'ere. ⁵'Ba ngat'are xuta xi bi bere kakun ngat'a tse'e mé = xi nda kitsa'en 'ba tsa tusa makjainre ngat'a tse'e Na'enchana xi kixi tsa'en xuta je, Na'enchana be = nga makjainre xutabiu 'ba kui je = kiskjebere kuenda nga kiskjebetjo joni xuta kixi.

⁶¡Á ndanire xuta xi Na'enchana kjebetjo joni xuta kixi 'ba bi kuenda kjebere mé = xi kitsa'en! 'Ba nde kitsu David ⁷ñá 'bitsa'en kitsi'indu:

¡Á ndanire xuta xi kjinichat'are jere,
xi kis'echjintjai jere!

⁸ ¡Á ndanire
xi Na'enchana bi kuenda tsa'en jere!

⁹¿A tu kui tsé xuta xi kuán circuncidar sákure kjuandabi? ¿Asa 'ba = nde ko xi bi kuán circuncidar? Je tsikixan nga Abraham kuakjainre 'ba kui = kjua kichjubenire kuenda 'ba kitjubetjo joni xuta kixi. ¹⁰Tunga, ¿kjia'áñu kitjubetjo Abraham? ¿A kionga je kuán circuncidar? ¿Asa kionga kjejín? Kitjubetjo = kionga kje majín circuncidar.

¹¹Jaskan Abraham kuán circuncidar joni tsa jngu chubaq kis'et'are. Chubaqbiu jo = ni jngu sello xi bakutsejen kjuakixi xi kisakure ngat'a kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana kionga kje majín circuncidar. Meni 'batsa'en, Abraham je kuán na'enre ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana ninga tsa bi kuán circuncidar. Na'enchana be = nga makjainre xutabiu 'ba kui = bi xi kjebere kuenda nga kjebetjo joni xuta kixi. ¹²'Ba nde Abraham kuán na'enre xuta xi kuán circuncidar, tunga bi tsa tu kui kjua nga kuán circuncidar, 'ba = nde xi 'batsa'en makjainre jotsa'en kuakjainre xuta chingana Abraham kionga kje majín circuncidar.

¹³Na'enchana kitsjare ts'a Abraham nga kui ko ntje xi jaskan s'ere xuntsja ngasun'ndio nga kumatse'e. Tunga bi ngat'are tsa kitsik'etjesun kjuatexumo Abraham, tsa kui kjuañu Na'enchana kitsjanire ts'a, tu ngat'are kjuakixi xi kisakure kionga kuakjainre. ¹⁴Ngat'a tsa xi inyatsik'etjesun kjuatexumo, kui = xi xuntsja mé = xi Na'enchana kitsja ts'a nga sja, tsa 'baratsa'en tumé chjinire nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana 'ba 'ba = nde tsa'en xaja chjire en xi kitsja ts'a Na'enchana ngayeje. ¹⁵Ngat'a kjuatexumo tsikasenne = re xuta kjuastire Na'enchana

kionga bi tsik'etjusun. Tunga ña tsajain kjuatexuma, 'ba = nde tsajain xi mangane kjuatexumo.

¹⁶'Bamani tu ngat'are nga makjainre xuta, kui = kjuañu sakunire mé = xi kitsja ts'a Na'enchana, 'ba 'batsa'en ngat'are kjuandare kui sákure kibiu. 'Batsa'en kjuakixi = nga sákukjinre ngatsi'i ntjere Abraham, bi tsa tu kui xi ya'a kjuatexumo, 'ba = nde xi makjainre jótsa'en kuakjainre Abraham. Ngat'a kui = xi na'enna ngatsi'a. ¹⁷Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Ji = xi je kitsa'enra na'enre nkjin naxinanda." 'Ba 'batsa'en Abraham kuakjainre 'ba kuán na'enna ngixkun Na'enchana, Na'en xi tsik'endukun xuta xi je mik'en 'ba tsinda mé = xi kje nisañajanni s'e 'ba s'e.

¹⁸Abraham kiskuyare 'ba kiskunkonire mé = xi kitsure Na'enchana, ninga tsa nde tsajainnire mé = xi kiskunre. Kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana 'ba 'ba = tsa'en kuánni "na'enre nkjin naxinanda". Ngat'a: "'Batsa'en nkjin kuan ntjeri", kitsure Na'enchana. ¹⁹Bi kitsikjere kakun Abraham ngat'are mé = xi kuakjainre, ninga tsa tsabe nga je mején jngu sientu nure 'ba bi nde s'enire ntje asa nga chjunre Sara 'ndi ngayeje. ²⁰Bi jó jáñ yaja kakun Abraham ngat'are mé = xi Na'enchana kitsjare ts'a nga sjare. Tusa ngisa 'ñu nda kuakjain ngisare 'ba 'ejnatsejen nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. ²¹'Ba niki nda = tsabere kakun nga Na'enchana tjinre kjua'ñu tuxi sik'etjusunni mé = xi kitsjare ts'a. ²²Kui = kjuañu Na'enchana tsabeni nga makjainre 'ba kiskjebere kuenda ngat'are kibi 'ba kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi.

²³'Ba ña kua'indut'a nga Na'enchana kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi, bi tu ngat'are Abraham nga 'batsa'en kua'indu. ²⁴'Ba = nde kua'indu ngat'ana. Ngat'a Na'enchana 'ba = nde skjebena kuenda 'ba skjebetjona joni xuta kixi, ña xi makjainna ngat'a tse'e. Kui xi kitsikja'ayare ngajinre mik'en Na'enna Jesús, ²⁵xi kuangantsja tuxi kjuunik'enntjaini ngat'are jena 'ba kjinikja'aya nganire ngajinre mik'en tuxi sikixinina ngixkun Na'enchana.

5 ¹'Bamani je = kuakixia tu ngat'are nga makjainna. 'Batsa'en tjinna kjuaxiu ngixkun Na'enchana ngat'are Na'enna Jesucristo. ²Ngat'a makjainna ngat'a tse'e Jesucristo, kui kjuañu kisakunina kjuandabi 'ba nda kixi tenya ngajin kjuando 'ba tsja = mana ngat'are kjuajere Na'enchana xi techuya_ra nga sákut'ana.

³'Ba bi tsa tu kui kibi. 'Ba = nde tsja = mana ngajinre kjuanima xi temitjaxtia, ngat'a 'yaña nga kjuanimabi tsja nga'ñuna 'ba chukjuakona mé xi temata'an. ⁴'Ba tsa chukjuakona, nda = 'baxjena Na'enchana. 'Ba tsa nda 'baxjena Na'enchana, ma chuya_ra kjuanda xi sjana. ⁵'Ba bi sakuna kjuasuba, ninga tsa kje sakujínna mé = xi techuya_ra. Ngat'a Na'enchana je kitsitse ngajin inimana kjuanimejenre nga kitsjana Isennixtjintsjere.

⁶Kionga tojo inda tjin ngisana ngixkun Na'enchana, Cristo k'enntjaina, ña xi xuta je kuáan, kionga je echu nixtjin xi 'ejña Na'enchana. ⁷Ne na'en tjinre nga tjin xi kueyantjaire jngu xuta xi kixi. Ningara tsa tjin xi kuakakun kueyantjaire jngu xuta xi nda xuta. ⁸Tunga Cristo, k'enntjaina kionga xuta je ngisa. 'Ba 'ba = tsa'en Na'enchana yaku jó kji'i tsimejéenna ña.

⁹Me nganda'e je kuakixia ngat'a Cristo 'esten jinre nga k'en ngat'ana. Kui = kjuañu k'uangiña ngat'are Cristo nixtjin nga sikasen kjuastire Na'enchana. ¹⁰Kionga kuasticha Na'enchana, nda = tsaka'a nganina ngat'are kjuabeyare Ki'ndire. Kui = kjua 'yaña nga k'uangia ngat'are kjuabenichunre Ki'ndire, ña xi je nda = kich'a ngaña Na'enchana nganda'e. ¹¹'Ba bi tsa tu kui kibi. 'Ba = nde tsja mana ngat'are Na'enchana, ngat'a tu ngat'are Na'enna Jesucristo Na'enchana je nda ya'a nganina nganda'e.

¹²Ngat'a tu ngat'are jngu = xuta ja'as'en jio ngasun'ndio, 'ba jio ja'eko kjuabeya. 'Ba 'batsa'en kjuabeyo ja'at'are ngatsi'i xuta, ngat'a ngatsi'i tsajngi je. ¹³Ja'ba je tjin je ngasun'ndio kionga kjetjinjín kjuatexumo, tunga jio bi chjubere kuenda ña tsajain kjuatexuma. ¹⁴Tunga kjuabeyo yatexuma ka'nda nixtjinre Adán 'ba 'nda tse'e Moisés, 'ba jesun xuta ninga bi tsajngi je jo kitsa'en Adán nga bi kitsik'etjusun jngu kjuatexumare Na'enchana. Adán jo = ni nguyare xuta xi jaskan kjua'e.

¹⁵Tunga je xi tsajngi Adán bi ma ningusunkua ko kjuatjo xi kitsjana Na'enchana ngat'are kjuandare. Ngat'a nkjin xuta jesun ngat'are jere jngusa xuta, tunga 'ñu je ngisa kjuandare Na'enchana xi kitsjare nkjin xuta ngat'are kjuandare jngusa xuta, kui xi Jesucristo 'mi.

¹⁶Jere jngusa xuta bi ma ningusunkua ko kjuatjo xi kitsjana Na'enchana ngat'are kjuandare. Ngat'a kitsa'en kjua Na'enchana ngat'are je xi jngututu 'ba kiskaninejere xuta, tunga jaskan nga je 'ñu tse je kis'e, ja'e kjuatjobiu xi kitsjana Na'enchana xi tsa'en nga makixi xuta. ¹⁷Ngu kjuabeyo yatexuma ngat'are xuta xi jngututu, ngat'a tsajngi je. Tunga xuta xi tisakure kjuanda jere Na'enchana ko kjuakixi xi tu titsja ngat'are xuta xi jngututu xi Jesucristo 'mi kuatexuma 'ba k'uendukunntsjai.

¹⁸'Ba jotsa'en ngat'are je xi tsajngi Adán kichaninere ngatsi'i xuta, 'ba nde tsa'en ngat'are mé = xi kixi tjin xi kitsa'en Jesucristo makixini ngatsi'i xuta tuxi s'enire kjuabenichun. ¹⁹Ngat'a jotsa'en bi kitsik'etjusun xuta xi titjun kui kjuañu nkjin xuta kuánni xuta je, 'ba nde jotsa'en kitsik'etjusun xuta xi ngijngu kui = kjuañu nkjin xuta kuakixini ngixkun Na'enchana.

²⁰'Ba nde ja'es'ejña kjuatexumo, tuxi kji'yanire jotsa'en kuatseni jio. Tunga kionga je kuatse jio, 'ñu kuatse ngisa kjuandare Na'enchana. ²¹Ngu jotsa'en yatexuma jio tuxi kueyani xuta, 'ba = nde tsa'en yatexuma kjuandare Na'enchana nga sikixi xuta ngixkun kui, tuxi s'entsjainire kjuabenichun ngat'are Na'enna Jesucristo.

6 ¹'Bamani, ¿jó kuixan? ¿A tojo kuijnyije ngisa, tuxi ngisa kuakutsejen ngisani kjuandare Na'enchana? ²iNgu niñajanni! Je tseyea ña ngat'are jio. 'Ba 'batsa'en, ¿jótsa'en janda kuetsuba ngisaña ngat'are jio? ³Ngu je 'yo nga ngatsi'a xi kisatenda ngat'are Jesucristo jngu je makua kui, 'ba jngu je ma ngajin kjuabeyare. ⁴Kionga kisatenda ngat'are Cristo, 'ba = tsa'en tseyakua 'ba kis'eyanijinkua, tuxi kuetsubakun xatse ngaña joni Cristo xi ja'aya nganire ngajinre mik'en ngat'are kjuajere Na'enchana.

⁵Ngat'a tsa je jngu kuakokjian Cristo jotsa'en k'en, 'ba = nde tsa'en jngu kuan ko kui nga kjua'aya nganina jotsa'en kui ja'aya nganire ngajinre mik'en. ⁶'Yaña kibi. Jotsa'en tseketsuba nganda'eñu kis'et'akoña kru Cristo, tuxi sikjetsunni kjua'ñure je xi tijñajin yojona 'ba bi nde si'axat'a ngisani_ra jio. ⁷Ngat'a kui xi je 'me, je mandai ngat'are jio. ⁸'Ba tsa je tseyakua Cristo, makjainna nga 'ba nde kuetsubakunkua.

⁹'Yaña nga Cristo ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba bi nde kueya ngisani. 'Ba kjuabeyo bi nde tjin ngisanire kjua'ñu ngat'are kui. ¹⁰Ngat'a nga k'en Cristo, jngu ndiya = tse k'ensa ngat'are jio. Tunga nga tijñakun, ngat'are Na'enchana tijñakun. ¹¹'Ba nde tsa'en jun, 'batsa'en tikja'etszion ngat'anu nga je tseyo ngat'are je 'ba tetsubakunñu ngat'are Na'enchana nga jngu kuanko Jesucristo.

¹²'Bamani bi ba'e'nde_ru jio tsa kui xi kuatexumare yojonu xi 'me, tsa sik'etjusun_ru nga si'on xi mejénre yojonu xi 'me. ¹³Bi ningantsja_ru jio yojonu tsa siko mé = xi ch'otjin. Tusa, jun xi je tseyo 'ba ja'aya nganinu ngajinre mik'en, tingantsja_ru yojonu Na'enchana tuxi sikoni mé = xi kixi ngixkun kui. ¹⁴'Ba bi nde s'enire jio kjua'ñu ngajinnu, ngat'a bi nde kjuatexumo tibatexumaninu nga tetsubo. Tusa kjuandare Na'enchana tetsubangiu nganda'e.

¹⁵'Bamani, ¿a kuijnyijeña tsa bi nde kjuatexumo tibatexumanina nga tusa kjuandare Na'enchana tetsubangia? iNgu niñajanni 'ba kuan! ¹⁶Ngu je nda 'yo kibi. Tsa tjin xi singantsja_ru yojonu nga sik'etjusun_ru joni chu'ndare, ngu jun = kuon chu'ndare xi sik'etjusun_ru. Tsa chu'ndare je kuon, kueyañu. Tunga tsa sik'etjusun_ru enre Na'enchana, kuetsubajinñu kjuakixire. ¹⁷Tunga xik'uechjire Na'enchana ningara jun xi chu'ndare je kuon nixtjin kuatse jan, nganda'e nde ko ngayéje inimanu tenik'etjusun en xi kika'enu nga kisakuyanu. ¹⁸Je kuando ngat'are jio 'ba je chu'ndare xi kjuakixi kuon.

¹⁹Tefako_nuu nga te'bejña chuba _nuu kibi, ngat'a ngat'are kjua'indanu bi ta'a mankjinnu. Jotsa'en nixtjin kuatse jan kjiningantsjo yojonu nga kuon chu'ndare mé = xi jndi ngixkun Na'enchana ko mé = xi ch'o, tuxi ch'o kjiña'anñu. Nganda'e 'ba = nde tsa'en tingantsjo yojonu nga kuon chu'ndare xi kjuakixi, tuxi xuta tsjere Na'enchana kuanñu.

²⁰Kionga chu'ndare je kuon, bi kuenda kjiño'on tsa bi kixi tsiketsubo ngixkun Na'enchana. ²¹Tunga, ¿mé = xi kejennu nga 'ba kjiño'on? Kui = xi tsja_nuu kjuasuba nganda'e ngu kui = xi fikore kjuabeya xuta. ²²Tunga nganda'e je kuando ngat'are kjua'ñure je 'ba je kuon chu'ndare Na'enchana. 'Ba kjuanda xi tjijennu kui = nga temo xuta tsjere Na'enchana 'ba teño'on mé = xi fikore xuta ña s'entsjaire kjuabenichun. ²³Ngat'a chji xi tsja jio, kjuabeya. Tunga Na'enchana tsja kjuatjo nga k'uendukunntsjai xuta nga tujngu ko Na'enna Jesucristo.

7 ¹Jun nts'ia, tefako_nuu jun xi 'yo kjuatexumo. Ngu je nda 'yo nga kjuatexumo tu tjinsani = re kjua'ñu ngat'are jngu xuta yejerañu tijñakun ngisa. ²Joni jngu chjun xi tjinre xi'in. 'Ba = tsa'en kua'indut'a kjuatexumo nga bi kuan sik'ejña xi'inre yejerañu tijñakun ngisa. Tunga tsa kueya xi'inre, je kuandai nganire yojore ngat'are kjuatexumare kjuabixon. ³Bamani tsa kja'e xuta kuixanko nga tijñakun ngisa xi'inre, tsu = nire nga titsa'ent'are kjuachajngi xi'inre. Tunga tsa xi'inre kueya, kuan dai ngani ngat'are kjuatexumabi. Bi titsa'en kjuachajngi tsa kja'e xi'in kuixanko ngani ya'a.

⁴'Ba nde tsa'en ngat'a tsojon nts'ia. Je = tseyo ngat'are kjua'ñure kjuatexumo nga tseyako Cristo kionga k'en, tuxi kja'e xi tse'e kuan ngañu. Xi ja'aya nganire ngajinre mik'en, kui = xi tse'e_ru nganda'e. 'Ba = tsa'en kuan si'anña mé = xi nda, xi tse'e Na'enchana. ⁵Kionga mé = xi tsu yojona tibatexuma ngisana, kjuatexumo kitsja ndiyare jio 'ba kitsa'en nga kjinimijáan mé = xi bi nda. Kitsa'exa ngajin yojona 'ba kjiña'an mé = xi 'bakore kjuabeya. ⁶Tunga nganda'e je bi nde kjuatexumo batexumanina, ngat'a je = tseyo ngat'are mé = xi 'et'a'ñuna nixtjin kuatse jan. Kui kjuañu nganda'e teña'axangini_ra Na'enchana ndiya xatsere jotsa'en tibakuna Isennixtjintsjere. Bi nde teña'axangini_ra jotsa'en kua'indut'a xujun nixtjin kuatse jan.

⁷'Bamani, ¿jó kuixan? ¿A kjuatexumo xi tjinre je? ¡Ngu niñajanni! Tunga tsa bira kis'e kjuatexuma, biru tsa'bía mé = xi je 'mire. Ngu, biru tsa'bía nga bi nda tjin tsa simijáan mé = xi bi tsa'an tsa bi 'batsa'en kua'indut'a kjuatexumo: "Bi nimején tsajmi xi tjinre xuta xi kja'ere." ⁸Tunga jio kitsichjen mé = xi kua'indut'a kjuatexumabi 'ba meni 'batsa'en kitsa'en nga jendibanire takuañan nga kitsimijáan nkjin kuya tsajmi xi bi tsa'an. Ngat'a tsa tsajain kjuatexuma, tsajain kjua'ñure jio.

⁹Joni an. Kionga kje batexumajínna kjuatexumo, tsakatejñakunña. Tunga kionga kuankjinna mé = xi kua'indut'a kjuatexumo, kisakure kjua'ñu jio, ¹⁰'ba an tseyaa. Kjuatexuma xi tjinni nga sik'ejñakunna tsakaiñu, tusa kui kikoná kjuabeya. ¹¹Ngat'a jio kitsichjen mé = xi kua'indut'a kjuatexumo

'ba 'batsa'en ts'akonachana. 'Ba ndekuini xi kua'indut'a kjuatexumo kitsik'enkoninā.

¹²'Ba 'batsa'en kjuatexumo tojo tsje. 'Ba xi kua'indut'a kjuatexumo tsje, kixi = 'ba nda koni. ¹³¿A tsu = nire nga xi ndo xi kikonā kjuabeya? iNgu niñajanni! Tusa jio kitsichjen xi ndo nga kikonā kjuabeya, tuxi xiaña nga kui xi je. 'Ba 'batsa'en ngat'are mé = xi kua'indut'a kjuatexumo kji'yare nga ne 'ñu ch'okun kuan ngisa jio.

¹⁴'Yaña nga kjuatexumo ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga an xuta ngasun'nde = ña. Je = tsatsena jio 'ba chu'ndare kuáan. ¹⁵Bi mankjinnā mé = xi tsa'aan. Ngat'a mejénnā sa'aan mé = xi nda tjin tunga bi 'ba tsa'aan. 'Ba tusa xi ch'okiā kui = xi tsa'aan. ¹⁶Tunga tsa tsa'aan mé = xi bi mejénnā tsa'aan, 'ba = tsa'en xinkixiā nga kjuatexumo nda. ¹⁷Ngat'a bi nde anni xi 'batsa'en nga 'ba tsa'aan, tu kui je xi tijñajinna.

¹⁸'Be = ña nga nimé xi nda tjin ngajinna ngat'a xuta ngasun'nde kuáan. Ngat'a ninga tsa mejénnā sa'aan xi nda, bi chukjuakona nga tsik'etjusaan. ¹⁹Bi tsa'aan mé = xi nda xi mejénnā sa'aan. Tusa mé = xi ch'o xi bi mejénnā sa'aan, kui = xi tsik'etjusaan. ²⁰Tunga tsa tsa'aan mé = xi bi mejénnā sa'aan, bi nde an fani xi 'batsa'en. Tu kui je xi tijñajinna xi 'batsa'en.

²¹Mankjin = na kibi: kionga mejénnā sa'aan mé = xi nda, tusa kjuach'okun saku ngajinna. ²²Tsja mare inimanā ngat'are kjuatexumare Na'enchana. ²³Tunga mankjinnā nga kja'e kjuatexuma titsa'exajin yojona. Kui xi kjanko kjuatexuma xi titsja ndiyare kjuankjin kakunna 'ba kui kjuatexumare je xi tijñajin yojona tsik'ejña'ñuna.

²⁴iNimaxu ña! ¿'Yá = xi sindaina ngajinre yojobi xi 'bakore kjuabeya?

²⁵iTsja_ra kjuanda Na'enchana! Ngat'are Na'enna Jesucristo kuandaiña. 'Bamani ko kjuankjin kakunna tetsa'enxat'a_ra kjuatexumare Na'enchana, tunga joni nga xuta ngasun'nde kuáan, kjuatexumare jio tetsa'exat'a_ra.

8 ¹'Bamani bi nde xaninejenire xuta xi tujngu ko Cristo Jesús. Xutabiu bi nde tsa'enni mé = xi tsu yojore nga sendu, tusa sendu jotsa'en titsja ndiyare Isennixtjintsjere Na'enchana. ²Ngat'a kjua'ñure Isennixtjintsjere Na'enchana tsik'endukunna ngat'are Cristo Jesús 'ba tsindaina ngat'are kjuatexumare je ko tse'e kjuabeya.

³Ngat'a xi bi kuánre kitsa'en kjuatexumare Moisés, kui = xi kitsik'etjusun Na'enchana nga kitsikasen Ki'ndire. Ngu kjuatexumo bi kis'ere kjua'ñu ngajinre xuta, ngat'a inda = yojore. Tunga ja'e Ki'ndire Na'enchana nga tsaka'a yojo inda joni jngu xuta ngasun'nde, xi majngi je, tuxi 'echjintjaini jere xuta. 'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsichajin kjua'ñure jio ngajinre yojo inda. ⁴'Ba = kitsa'en tuxi sik'etjusunña en tsje xi kua'indut'a kjuatexumo, ña xi bi nde tetsubaña joni xuta xi tsik'etjusunre

mé = xi tsu yojo jere, tusá jotsa'en titsja ndiyana Isennixtjintsjere Na'enchana.

⁵Ngat'a xi tjindu joni xuta ngasun'ndio xi inda yojore, kui = xi tsikja'etsjen mé = xi tsu yojo jere. Tunga xi tjindu jotsa'en mejénre Isennixtjintsjere Na'enchana, kui = xi tsikja'etsjen mé = xi tse'e Isennixtjintsjio. ⁶'Ba xi tsikja'etsjen mé = xi tsu yojo jere, kui = xi sakure kjuabeya. Tunga xi tsikja'etsjen mé = xi tse'e Isennixtjintsjere Na'enchana, kui = xi sakure kjuabenichun ko kjuaxiu. ⁷Ngat'a xi tsikja'etsjen mé = xi tsu yojo jere, kui = xi stike Na'enchana. Ngu ni mejénjíre ni majííre tsuba'ñu kjuatexumare. ⁸'Ba xi tjindu jotsa'en tsu yojo jere, kui xi bi mare tsik'etjusun mé = xi matsjare Na'enchana.

⁹Tunga ngat'anu jun, je bi nde nik'etjusuni_ru mé = xi tsu yojo jenu nga tetsubo. Tusa nik'etjusun_ru mé = xi tsu Isennixtjintsjere Na'enchana nga tetsubo, ngat'a kui = xi tijña ngajinnu ngatsi'u. Xi bi tijña ngajinre Isennixtjintsjere Cristo, bi Cristo tse'e. ¹⁰Tunga tsa Cristo tijña ngajinnu, tsu = nire nga tijñakun inimanu ngat'are kjuakixi xi kisakunu, ninga tsa 'bakore kjuabeya yojonu ngat'are je.

¹¹Na'enchana kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre mik'en. 'Ba tsa Isennixtjintsjere tijña ngajinnu ngatsi'u, kuifa xi kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre mik'en 'ba nde tsa'en sik'endukun yojonu xi 'me. 'Ba sa'en tu ngat'are Isennixtjintsjere xi tijña ngajinnu ngatsi'u.

¹²'Bamani nts'ia, je bi nde tjennina ngat'are yojona tsa kuetsuba ngisa jotsa'en tsu yojo jena. ¹³Ngat'a tsa kuetsubo joni xuta xi tsik'etjusun mé = xi tsu yojo jere, kueyañu. Tunga tsa ko Isennixtjintsjere Na'enchana sichajiuñ mé = xi mejénre yojonu, kuetsubakunñu.

¹⁴Ngatsi'i xi Isennixtjintsjere Na'enchana baku ndiyare, kui = xi ki'ndire Na'enchana kuán. ¹⁵Ngat'a kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba bi chu'nda kitsa'ennu, tuxi kjuikun ngañu. Tusa kitsa'ennu ki'ndire Na'enchana 'ba ka'nda bakuyana nga kuan k'uin_ra Na'enchana: "Pachi."

¹⁶'Ba ndekuini Isennixtjintsjere Na'enchana jngu mako inimana 'ba tsuyakixi nga ña = xi ki'ndire Na'enchana kuáan. ¹⁷Ngu, ña xi je ki'ndire Na'enchana kuáan, 'ba nde sakut'ana mé = xi tse'e Na'enchana, 'ba ko Cristo sakut'akonina. Tuxi sakut'anina kjuajere Cristo, tjinnere nga xja'akua kjuanimare ngayeje.

¹⁸'Ba 'be = ña nga kjuanima xi temitjaxtia nixtjin nganda'e tumé kjinjín tsa singusunkuañ kjuajere Na'enchana xi jaskan kuatsejen ngajinna.

¹⁹Ngayéje xi kitsinda Na'enchana inyakuya 'ba 'ñu mejénre skue nixtjin nga Na'enchana kuakutsejen jó = kun xi ki'ndire. ²⁰Ngat'a mé = xi kuando bi nde tjinnire nga'ñu nga sik'etjusun mé = xi tjinnere nga sa'en tsakaiñu. Kui bi kuamejénre nga 'ba kuata'en. Tunga Na'enchana 'ba = tsa'en 'enda

nga 'ba kuánre. Tunga mé = xi kuando 'ba = nde tikuyare nixtjin ²¹nga bi nde kjuetsunni, kionga kuan dai ngat'are ch'a xi ya'anijín. Ngat'a k'uendundaiko ki'ndire Na'enchana 'ba sakut'are kjuajere.

²²Yaña nga 'nda nganda'e ngayéje xi kitsinda Na'enchana inyafa'axtiu = kjuanima 'ba tsine joni jngu chjun xi tibe'e ki'ndi. ²³Ba bi tu kui = xi inyafa'axtiu kjuanima, 'ba = nde ko ña ngayeje. Ngat'a je tijñajinna Isennixtjintsjere Na'enchana, nga tjen kika'e titjunna ngajinre ngayéje mé = xi tu sakuna jaskan. Techja'a = ña kjuanima ngajin inimana nga techuya nixtjin nga Na'enchana sa'enkjingga ki'ndire, nixtjin nga k'uangia. ²⁴Ngat'a je ts'angia kui kjua techuyani_ra kibiu. Tunga tsa je kisakuna mé = xi techuya_ra, bi nde xiuya ngisani_ra kibiu. Ngu ni'yá nde kuyare xi je tjinre. ²⁵Tunga tsa techuya_ra mé = xi kje 'yajían, tjinnere nga xiuya_ra ko kjuatsejnda ka'nda nga sakuna.

²⁶Ba = nde Isennixtjintsjere Na'enchana basekona ngat'are kjua'indana. Ngat'a bi 'ya xi chja'a jotsa'en tjinni nga xja'a, tunga Isennixtjintsjere Na'enchana fani xi 'bets'antjaina. Bi sakuna en tuxi kuixunña jotsa'en tsinentjaina Isennixtjintsjio ngixkun Na'enchana. ²⁷Ba Na'enchana kutsejenjin nga jngu jngu inimare xuta 'ba be = mé = xi mejénre tsu Isennixtjintsjio. Ngat'a jotsa'en mejénre Na'enchana, 'ba = tsa'en Isennixtjintsjio 'bets'antjai xuta tsjere kui.

²⁸Yaña nga ngayéje xi mata'en xuta xi tsimején Na'enchana, kui tsichjen kibiu nga tu kjuanda tse'e xutabiu, xuta xi xakji'i kinchjare jotsa'en kuamejénre. ²⁹Ngat'a xuta xi Na'enchana tsabexkun titjun, kui = xi 'ba nde 'endunda titjun nga kuan joni isenre Ki'ndire, tuxi Ki'ndire kuanni Ki'nditjun ngajinre nts'e xi nkjin mani. ³⁰Ba xi Na'enchana 'endunda titjun, kui = xi 'ba nde xakji'i kinchjanire. 'Ba xi kinchjare, kui = xi 'ba nde kitsa'en nga kuakixi ngixkun. 'Ba xi kitsa'en nga kuakixi, kui = xi 'ba nde kitsjare kjuaje.

³¹Bamani, ¿jó kuixan ngat'are kibi? Tsa Na'enchana tijñakona, tsajain xi kuan sa'enna. ³²Kui xi bi 'echja'nde nga Ki'ndire kjua'a kjuanima, tusa kitsingantsja nga kjinik'en ngat'ana ngatsi'a. Kui kjuañu, ¿jótsa'en bi ñatjen sjana ko Ki'ndire ngayéje xi tjin? ³³¿'Yá = xi kuanejena, ña xi Na'enchana je kiskja'ajinna? ¿A Na'enchana? Junjun, ngat'a kui = xi kitsa'en nga kixi kuáan. ³⁴¿'Yá = xi skaninejena? ¿A Cristo Jesús = ? Junjun, ngat'a kui = xi k'en ngat'ana 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba tijña ngate kixire Na'enchana nga ti'bets'antjainna.

³⁵¿'Yá = xi kuan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Cristo? ¿A kjuanima = asa kjuana'en xi temitjaxtia? ¿A kjuatsjenngicha = , a kjindia asa kjuax'an? ¿Asa mé = xi tjekun? ¿Asa nga kjuinik'enna? ³⁶Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Ngat'a tsiji ngantsjai tjekun tetsubai_{ngat'are} kjuabeya,
'ba xuta 'bexkini_{joni} chutsanga xi je tjindunda nga kueya.

³⁷Tunga ngajinre ngayéje kibi, tusa ngisa ña'an ngisa ngat'are Cristo xi kitsimejénna. ³⁸Ngat'a be = re takuañ nga tsajain xi kuan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Na'enchana, ninga tsa kueya 'ba ninga tsa kuetsubakuan, 'ba ninga ankjejín ninga xi batexumajín ninga xi tjire kjua'ñu, 'ba ninga xi tjima nganda'ejín 'ba ninga xi jaskan kuan, ³⁹'ba ninga xi nk'a = ninga xi nangajín, 'ba nijngu tsajmi xi yak'a xi kitsinda Na'enchana. Tsajain xi kuan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Na'enchana, kjuanimejen xi yakutsejenna Na'enna Cristo Jesús.

9 ¹Kjuakixi = xi texian. Bi te'bonachaq ngat'a makjainna ngat'are Cristo 'ba jngu = makuaq. Isennixtjintsjere Na'enchana titsja ndiyare kjuankjin kakunnä nga titsuyakixinä nga tjin = ndiyare xi tenchjaq. ²Ne ba tjimanä 'ba niki tjemakjine inimanä ³ngat'are nts'ia xi xuta naxinandana mani nga'e ngasun'ndio. Ka'nda mejénnä tsakaiñu tsa Na'enchana skaninejena 'ba tsa k'uejñat'axinna Cristo, tsa 'batsa'en kuan sik'angia xingia.

⁴Xi naxinandanä xutare Israel. Na'enchana kitsa'en ki'ndire. Tsek'ejñajinre 'ba yakutsejenre kjuajere. 'Endako kjua 'ba kitsjare kjuatexumare 'ba yakutsejenre jótsa'en tjinnere nga sichjire 'ba kitsjare ts'a mé = xi sjare. ⁵Xutare Israel ntje chinga xi kiskja'ajin Na'enchana jendibaire. Xi 'ba nde kio jendibaire Cristo kionga tsaka'a yojore joni xuta ngasun'ndio. 'Ba Cristo, Naina xi batexumare ngayéje mé = xi tjin. Ngatjanichjintsjaire ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

⁶Tunga bi tsa tsu kjua nga en xi kitsja ts'a Na'enchana bi 'etjusun. Tunga kui = xi ma, bi ngatsi'i xuta xi ndibani xuta chingana xi Israel 'mi, kui fa xi xutare Israel. ⁷'Ba bi ngatsi'i ntje xi ndibaire Abraham, tsa kui fa xi ki'ndire mani. Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure: "Ntje xi s'eri, kui = xi kjuendibaire ntjere Isaac."

⁸Kui xi tsunire nga bi ki'ndire fa Na'enchana xi kis'ere Abraham jotsa'en nga'e ngasun'ndio. Tusa ki'ndi xi kis'ere jotsa'en kitsja ts'a Na'enchana, kui = xi 'bexki joni ntjere Abraham. ⁹Ngat'a kui enbi xi kitsjare ts'a Na'enchana Abraham: "Nu xi ndiba tunga ndekuini nixtjinbi kjua'ekun nganira, 'ba Sara s'ere jngu ki'ndi xi'in."

¹⁰'Ba bi tsa tu kibi. 'Ba = nde kuata'en Rebeca xi kuán chjunre xuta chingana Isaac, kionga kis'eya'more ki'ndi 'ñu. ¹¹Na'enchana kitsjare ts'a ngat'are ki'ndire kionga kje tsinjín 'ba kje tsa'enjín mé = xi nda ninga mé = xi ch'o, tuxi kuajnguni mé = xi 'endatitjun Na'enchana nga kiskja'ajin ki'ndi xi kuamejénre. Kibi bakutsejen nga Na'enchana kja'ajin xuta xi kui mejénre 'ba bi ngat'are mé = xi nda tsa'en xuta. ¹²Kui kjuañu 'ba kitsunire

Rebeca: "Ki'ndi xi tjun tsin, kui = xi sa'exangire xi tjenngi ngañu."

¹³Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Kitsimején = ña Jacob 'ba tsa'beton = ña Esau."

¹⁴Bamani, ¿jó kuixan? ¿A kabi tsa'en Na'enchana? ¡Niñajanni 'batsa'en!

¹⁵Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure Moisés: "Kjua'anima = na ngat'are xi mejénnä nga kjua'animanä, 'ba kjua'anima kakun = na ngat'are xi mejénnä kjua'anima kakuna." ¹⁶Bamani bi ngat'are mé = xi mejénnä ninga mé = xi nda ña'an tsa Na'enchana tsichikunta'en xuta, tu ngat'are nga fa'animare = . ¹⁷Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a ña Na'enchana 'bi kitsure Faraón: "Kui = kjua kitsja xanira, tuxi kuakutsejenña kjua'ñuna ngat'ari 'ba tuxi s'eyanijmini ngat'ana jo kji'i ngasun'ndio." ¹⁸Bamani Na'enchana fa'anima = re xi mejénre nga kjua'animare, 'ba tsitaja = inimare xi mejénre nga sitaja = inimare.

¹⁹Ngu tsa k'uinnaa: "¿Ánñu Na'enchana kaninejenire xuta ya'a? Ngat'a xuta tu tsa'ensani mé = xi Na'enchana tsu kakun nga sa'en." ²⁰Tunga, ji xi tu xuta ngasun'nde kuánsai, ¿yá = ni ji tsa kuatekjo'akue Na'enchana? Jngu tiji nangi bi ma tsure xi kitsinda: "¿Ánñu 'bitsa'en kjinindaninaa?" ²¹¿A bi tjinre ndiyare xuta xi tsinda tiji nga siko nangibiu jotsa'en nga kui mejénre? Kuan ndekui ni nangibiu sindakoni jngu tiji xi tu xakji'i kuachjennire jngu nixtjinre s'i 'ba ko ngijngu xi sichjenntsai.

²²Nde 'ba = tsa'ennire ngat'are Na'enchana. Kui tjinre ndiyare nga kuakutsejen kjuastire 'ba nga k'uejñatsejen kjua'ñure. Tunga 'ba = nde tjinre ndiyare nga xjukjuakore 'ba nga sitsejnda yojore ngat'are xuta xi joni tiji, xi machjen nga kjuendibane kjuastire 'ba xi tjindunda nga kjuekjua. ²³'Ba = nde Na'enchana tjinre ndiyare nga 'bejñatsejen jótsa'en je kjuajere ngat'are xuta xi jo = ni tiji xi tifa'animare, xi je 'endunda titjun nga sakure kjuajere.

²⁴Na = ña kui xutabi. Na'enchana xakji'i kinchja = nina bi tsa tu ngajinre xuta judío, 'ba = nde ngajinre xuta naxinanda xi yak'a ngayeje. ²⁵Jotsa'en xuta chinga profeta Oseas kitsi'indu enre Na'enchana:

Xi bi naxinandana tsakaiñu,
nganda'e naxinandana xin_ra.
'Ba xi bi kitsimijaan,
kui = xi simijaan.

²⁶'Ba ndekuini nga'nde ña 'ba kik'inre xuta:

"Jun bi naxinandana kuon",
kio 'ba k'uin nganire
nga kui = xi ki'ndire Na'enchana xi tijñakun.

²⁷'Ba 'ba kitsu xuta chinga profeta Isaías nga kinchja ngat'are xutare Israel: "Ninga tsa 'batsa'en nkjin mani xutare Israel joni tsumi xi tjin ndai

ndachikun, tunga tu chuba ma sani xi k'uangi. ²⁸Ngat'a je sik'etjusun xati kjuakixire Na'enchana ngat'are xi kitsu nga kuan jo kji'i ngasun'ndio."

²⁹'Ba ndekuini Isaías kitsutitjun: "Tsa bi 'ejña ngisana ntje Na'enchana xi tjinre ngayéje kjua'ñu, jeru 'ba nde kuata'an joni xutare Sodoma 'ba kuáan joni xutare Gomorra tsakaiñu."

³⁰'Bamani, ¿jó kuixan ngat'are kibi? Xuta xi bi judío, xi bi tsangisjai nga kuakixi ngixkun Na'enchana, kui = xi kisakure kjuakixi. Kuakixi = ngat'a kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana. ³¹Tunga ngat'are xutare Israel, tsangisjai nga sik'etjusun kjuatexumo tuxi kuakixini ngixkun Na'enchana, tunga bi echutjenngi. ³²¿Ánñu nde? Ngat'a bi tsangisjai kjuakixi xi sakure xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. Tusa kuamejénre nga sik'etjusun mé = xi kua'indut'a kjuatexumo, tuxi 'batsa'en kuakixini. Ngu, kisatengi ndiojo xi satengi xuta, ³³jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "An k'uejñaq nangi Sión jngu ndiojo xi satengi xuta, jngu naxi xi ko'otsakjan xuta. Tunga ngat'are xi kuakjainre ngat'are kui, bi sakure kjuasuba."

10 ¹Jun nts'iaq, xi mejénre inimana 'ba nga 'bets'antjaq xutare Israel ngixkun Na'enchana, kui = nga mejénnq nga k'uangi. ²Ngat'a kuan xinyakixiaq ngat'are kui nga 'ñu inyamangisjai mé = xi tse'e Na'enchana. Tunga bi mankjainre jótsa'en tjinni nga 'ba sa'en. ³Ngu bi yatesinre kjuakixi xi Na'enchana mare tsja. Tu kuenda tse'e suba = tsangisjai jotsa'en kuakixini ngixkun Na'enchana. 'Ba bi tsuba'ñu ndiya xi kui 'ejña tuxi kuakixini xuta ngixkun. ⁴Ngat'a 'etjusun = kjuatexumo kionga ja'e Cristo, tuxi kuakixini ngixkun Na'enchana ngatsi'i xi makjainre ngat'are kui.

⁵Moisés kitsi'indu ngat'are jotsa'en kuakixi xuta ngixkun Na'enchana nga sik'etjusun kjuatexumo, 'ba kitsu: "Xi sik'etjusun ngayéje mé = xi kua'indut'a kjuatexumo, sakure kjuabenichun ngat'are kjuatexumo."

⁶Tunga 'batsa'en kitsi'indu ngat'are kjuakixi xi sakure xuta xi makjainre: "Bi 'batsa'en nikja'etsjen: ¿Yá = xi kuijin ngank'aa?" Kui xi tsunire tuxi sa'enni nga kjuendehen Cristo. ⁷'Ba 'ba nde kitsu ngayeje: "Ba bi 'batsa'en nikja'etsjen: ¿'Yá = xi kuaje ña tjindu mik'en?" (Kui xi tsunire tuxi sa'enni nga skjennitjen Cristo ngajinre mik'en.) ⁸Tunga kitsu Moisés ngayeje: "Tijñat'a tiñari enre Na'enchana, ngajin inimari tijña 'ba nukjua = ni ngat'are." 'Ba kui enbi xi tenikja'axtiuyeeq nganda'e, en xi tjinnere nga kuakjainre xuta.

⁹Ngat'a tsa ko ndsu'bai sikixiye nga Jesús = xi Na'enna, 'ba tsa ko ngayéje inimari kuakjainri nga Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en, k'uangi = ni. ¹⁰Ngat'a ko inimare xuta makjainnire 'ba makixi. 'Ba ko ts'a tsikixiya ngat'are Jesucristo 'ba 'bangi.

¹¹'Batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xi kuakjainre ngat'are kui, bi sakure kjuasuba." ¹²Ngat'a bi kabi tsa'en ngajinre xuta judío ko xuta xi kja'ere. Ngat'a jngututu mani Na'enre ngatsi'i xuta 'ba tsjare kjuanyina xi tjinre ngatsi'i xi nchja ja'enre. ¹³Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "K'uangi = ngatsi'i xi kuinchja ja'enre Na'enna."

¹⁴Tunga, ¿jótsa'en kuinchja xuta ja'enre xi bi makjainre ngat'are kui? ¿'Ba jótsa'en kuakjainre ngat'are xi kje nt'ejín ngat'are kui? ¿'Ba jótsa'en kjuint'eni tsa tsajain xi sikja'axtiuyare enre? ¹⁵¿'Ba jótsa'en sikja'axtiuyani xuta enre tsa bi nikasen nga sikja'axtiuya? Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Á kji'i tse ni kjuatsja nga fa'ekunna xi tsikja'axtiuya en xatse xi nda tsu."

¹⁶Tunga bi ngatsi'i xutare Israel yatesinre en ndare Na'enchana. Ngat'a 'bi kitsu Isaías: "Ji Na'en, ¿yá = xi kuakjainre ngat'are en xi kjinikja'axtiuyee?" ¹⁷Bamani makjainre xuta kionga nt'ere en xatsebi. 'Ba nu'yare en xatsebi kionga nikja'axtiuya ngat'are Cristo. ¹⁸Tunga xián ngat'are xutare Israel: ¿A bi = tsé kjint'ere enbi? Jun, kjint'e = . Ngat'a 'ba = tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Ngayéje ngasun'ndio kjinu'yare jndare,
'ba ka'nda ña fet'a ngasun'ndio echu enre.

¹⁹'Ba 'ba nde xián ngayeje: Ngu ¿a bi = tsé kuankjinre xutare Israel ngat'are kibi? Tunga titjun Moisés 'batsa'en kitsi'indu enre Na'enchana:

An sa'aan nga jun s'enu kjuaxin kakun
ngat'are xuta xi kje jngujín naxinanda,
'ba sa'aan nga kuasticho
jngu naxinanda xi tumé mankjinre.

²⁰'Ba jaskan kuan kakun Isaías nga 'ba nde tsa'en kitsi'indu enre Na'enchana:

Xi bi tsangisjaina,
kui = xi kuasjai_ra.
'Ba xi bi tsiningiya ngat'ana,
kui = xi yakutsejen_ra yojona.

²¹Tunga ngat'are xutare Israel 'batsa'en kua'indut'a: "Tsa'a nixtjin yejen_ra ndsaq jngu naxinanda xi xtan 'ba xi nga'a."

11 ¹Kui kjua xinña, ¿a 'ejñat'axin = Na'enchana naxinandare?
¡Nisañajanni! Ngat'a an 'ba = nde xutare Israel kuáan xi ntjere Abraham jendibaña. An ndibaniña xuta xi jendibanire xuta chingana Benjamín. ²Na'enchana bi 'ejñat'axin naxinandare xi ja'ba je kiskja'ajin titjun.

¿A bi 'yo jótsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, ña Elías yatejene xutare Israel ngixkun Na'enchana nga jako? 'Ba 'bi = tsa'en kua'indut'a: ³"Ji

ROMANOS 11

Na'en, xutabi je = kitsik'en nchja chinga profeta xi tsiji 'ba je kitsikjekjua nga'nde tsjeri. 'Ba tu an ts'angi ngisa^q, 'ba 'ba nde mejénre sik'enna^q ngayeje." ⁴Tunga Na'enchana kitsure: "Je kitsik'endut'axin_r yojona yatu mi nchja xi bi tsikinyakunch'int'are Baal."

⁵'Ba 'ba nde tjima nixtjin nganda'e ngayeje. Chuba xutare Israel tjindu ngisa xi Na'enchana kiskja'ajin tu ngat'are kjuandare. ⁶'Ba tsa ngat'are kjuandare Na'enchana kitukja'ajinni xuta, kui xi tsunire nga bi kichja'ajin tu ngat'are mé = xi nda kitsa'en. Ngat'a tsa kichja'ajin xuta tu ngat'are mé = xi nda kitsa'en, kjuandare Na'enchana bi nde chjinire ya'a.

⁷Ngu, kui = xi ma. Mejen ngatsi'i xutare Israel bi kisakure kjuakixi xi tsangisjai. Xi chubabiu xi Na'enchana kiskja'ajin, kui = xi kisakure kjuakixi. Tunga xi yak'a kuataja inimare. ⁸Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Na'enchana 'ejñujinre kjuafa'etsjenre xutabiu 'ba kitsa'en nga tuxkun bi kuan skuekoni 'ba nga ñojon bi kuan kjuint'ekoni ka'nda nixtjin nganda'e." ⁹'Ba nde kitsu David:

Joni chja'ya ko na^qya ngatjama s'ire xutabiu,
tuxi satengini 'ba tuxi s^qakunire kjuanima xi 'bakore.

¹⁰Ngatjama ka tuxi bi nde k^quatsejennire,
'ba ngatamindiyakontsjai ch'a ndayats'in.

¹¹Kui kjua 'ba xin^qa, ¿a tu ndiya kiskatojo = xutare Israel kionga kisatengi? ¡Nisañajanni! Tusa ngat'are jere xutare Israel ja'ejinre nixinanda xi yak'a en xi sik'angire, tuxi 'batsa'en kuachinini xutare Israel. ¹²Ngu tsa xuta xi bi judío kisakure kjuanyinare Na'enchana kionga kitsichaja xutare Israel nga tsajngi je, ngisajín tu kuan ngisa kionga saku nganire xutare Israel nga'nde xi tse'e ngixkun Na'enchana.

¹³Tefako_nuu jun xi bi xutare Israel kuon. Na'enchana kitsa'enna^q jngu apóstol ngat'a tsojon 'ba tsikja'etsjenña^q nga ne chjire xana^q. ¹⁴Tsa 'batsa'en kuan sa'en^qa nga nixinandana^q kuachini ngat'anu, 'ba tsa'a^qan tuxi 'batsa'en k'uangi yak'ani. ¹⁵Ngat'a xuta xi bi judío kisakure kjuaxiu ngixkun Na'enchana kionga kis'endut'axin xutare Israel. Kui kjua, ¿jó fa ngisa kuan kionga xutare Israel xjubetjo ngani? Kuan joni xuta xi je jesun 'ba k'uendumkun ngani. ¹⁶Tsa tsje ngixkun Na'enchana na'yu xi nindako niñuxtila chje xi ba'etitjunre Na'enchana, kui xi tsunire nga 'ba = nde tsje ngayéje na'yure niñuxtilo. 'Ba tsa tsje ngixkun Na'enchana jamare yo, kui xi tsunire nga 'ba nde tsje tjiare.

¹⁷Xutare Israel, kui jo = ni jngu ya olivo xi kitit'a masen tjiare. 'Ba ji jo = ni tjiare ya olivo xi s'e ngijñacho. Tunga je = kisakuri nga'ndere tja xi kitit'o 'ba kisakut'ari kjuabenichun xi tijña ngajin jamare ya olivo xi ndo.

¹⁸Tunga bi nk'a 'naxje yojori, tsa sji nga ji xi ngisa 'ñu nda ngisai nga ko

mare tjia xi kitit'o. Tsa mejénri nk'a kjui'naxje yojori, tusa tikja'etsjen nga jamare yo xi tsja nga'ñuri 'ba bi ji xi ba'e_ri nga'ñu jamo.

¹⁹Ngu tsa 'ba sji: "Kitit'a tjiare yo, tuxi an s'et'aña nga'ndere." ²⁰Nda tjin. Kitit'a ngat'a bi kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana. 'Ba ji kixi tesen nganda'e ngat'a mankjainri. Kui kjuañu bi nikja'etsjenni tsa ji xi ngisa 'ñu nda ngisai. Tusa tikunche Na'enchana. ²¹Ngat'a tsa Na'enchana bi kitsichat'are tjia ndare ya olivo, ¿a tu kjua 'mini ji sichat'ari tjia xi tu kiset'ai?

²²Chutsejen jótsa'en nda 'ba jótsa'en 'ñu mejenre Na'enchana xuta. 'Ñu yejenre xi tsajngi je 'ba ji nda = kitsikori. 'Ba nda = sikori, tsa janda kueni ngajin kjuandare. Tunga tsa bi 'ba si'en, 'ba = nde kuichat'ari ngayeje.

²³'Ba nde xutare Israel, tsa si'inda inimare 'ba kuakjain nganire ngat'a tse'e Na'enchana, kua'e nganire nga'nde xi tse'e. Ngu Na'enchana tjinre kjua'ñu nga k'uet'a ngani ya olivo. ²⁴Ngat'a ji jo = ni tjiare ya olivo xi tjin ngijñacho 'ba kitsa'e'nderi nga kiset'ai ya olivo xi ndo. Na'en tjinre tsajmibiu. 'Bamani, ¿a bi kuan kua'e'nde nganire xutare Israel nga s'et'a ngani ya olivo xi tse'e fa? Ngat'a kui = xi tjia xi ndo.

²⁵Jun nts'iä, mejénnä nga xio kibi xi Na'enchana 'ejña'mo, tuxi bi nk'a kakun kjui'naxjeñu yojonu. Yak'a xi tjin ngajinre xutare Israel kuataja inimare ka'nda nga kujangu naxinanda xi bi judío xi kichja'ajin nga sakure nga'nde ngixkun Na'enchana. ²⁶'Ba kionga 'ba kuan, k'uangi ngatsi'i xutare Israel. Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Nangi Sión kjua'eni xi sik'angi xuta.

Kui = xi k'uejñat'axinre kjuach'okun ntjere Jacob.

²⁷'Ba kui = kjuabi xi k'uendakuä xutabiu,
kionga je kjua'axian jere.

²⁸Nganda'e mején ngatsi'i xutare Israel tsabeton en ndare Na'enchana 'ba kui = kjua stikeni Na'enchana. 'Ba kuán nga tu kjuanda tsojon. Tunga Na'enchana tsimején xutare Israel ngat'a ntje chingare = kiskja'ajin.

²⁹Ngat'a Na'enchana bi kja'a mé = xi tsja 'ba ninga bi tsik'endut'axin xuta xi xakji'i nchjanire. ³⁰Nixtjin kuatse jan bi kjinu'ya_ru Na'enchana, tunga nganda'e tefa'anima kakun_ru tu ngat'are nga bi kjint'e xutare Israel. ³¹'Ba nde 'batsa'enni nganda'e. Xutare Israel bi inyant'ere Na'enchana tuxi Na'enchana kjua'anima kakunnire kui ngat'a je ja'anima kakun_ru. ³²Ngu njinguú xuta kjint'ere Na'enchana, 'ba Na'enchana kitsikuma tsi'ire ngajin kjuaxtanre tuxi kjua'animanire ngatsi'i.

³³iÁ tuku kji'i jeni kjuanyinare Na'enchana! iÁ tsa'en tseni kjuafa'etsjenre ko kjuankjin kakunre! Tu'yá ma tsuya jó tjinnire mé = xi tsa'en. 'Ba tsajain xi mankjinre ndiyare. ³⁴Ngat'a, ¿'yá xi be jó tjinnire kjuankjin kakunre Na'enchana? ¿'Yá = xi kitsuyare mé = xi tjinnere nga

sa'en? ³⁵¿'Yá = xi kitsikeyare tsajmi Na'enchana, tuxi tjinnere nga siku'be nganire? ³⁶Ngat'a Na'enchana kitsinda ngayéje xi tjin. Tjin = tu ngat'are kjuá'ñure 'ba tuxi sákunire kjuaje. iNgatjas'ere kjuaje Na'enchana nixtjin xi bi fet'a! 'Ba ngatjama.

12 ¹'Bamani nts'iä, ngat'a tifa'anima kakun_ra Na'enchana, kui kjuá te'bets'ani_nuu nga tingantsja_ru yojonu Na'enchana joni jngu chje tjikun xi tsje 'ba xi kúatsjare. Tsa 'ba si'on, sichji_ru ko ngayéje kakún. ²Bi chjungi_ru jotsa'en tjindu xuta xi tse'e ngasun'ndio. Tusa tik'antjaiyo yojonu jotsa'en Na'enchana titsixatse kjuafa'etsjennu, tuxi 'batsa'en kúankjinnu mé = xi mejénre Na'enchana, mé = xi nda ko mé = xi matsjare 'ba ko mé = xi tsjekjin.

³Ngat'are kjuanda xi kitsjana Na'enchana tefako_nuu nga jngu jnguu jun ngatsi'u. Bi mitjaxtiune_ru jo kji'i tjinni nga sikja'etsjion ngat'a tsojon. Tusa chubare tsa'en tikja'etsjenntsjo jo kji'i chubare kjuamakjain xi Na'enchana kitsjanu nga jngu jnguu jun. ⁴Joni yojona. Nkjin ka'a tjinre, 'ba kja'e kjuanga xa tsa'en nga jngu jngu ka'a. ⁵'Ba nde 'ba = tsa'ennire ngat'ana xi makjainna. Nkjin maña. Tunga jngu = yojo ma ngat'are Cristo, 'ba nga jngu jngua jngu = ka'a yojobiu kuáan.

⁶Kja'e kjuanga xa xi mana ña'an. Kui kjuanda xi kitsjana Na'enchana nga jngua jngua. Xi kika'ere nga kuinchja joni nchja chinga profeta, kui xi ngatsuya enre Na'enchana jotsa'en kika'ere nga makjainre. ⁷Xi kika'ere nga kuaseko xuta xi yak'a, kui xi 'ba ngatatsa'en. Xi kika'ere nga kuakuya, kui xi ngatakuya. ⁸Xi kika'ere nga sja kjuá'ñukakun, kui xi ngatatsja kjuá'ñukakun. Xi kika'ere nga sja ton, kui xi ngatatsja ton ko ngayéje inimare. Xi kika'ere nga kuatexuma, kui xi kixi ngatjiko xare. Xi kika'ere nga kjuá'anima kakunre xuta xi kja'ere, kui xi tsja ngatjas'ere nga 'ba sa'en.

⁹Nga ko fani kjuakixi timijion xingiu. Ngatjamasticho mé = xi ch'o 'ba tangitjenngintsjo mé = xi nda. ¹⁰Timijion xingiu jo fani tsa nts'io, ngat'a nts'io mañu. Chaxutakaño xingiu nga ngisa mejénnu xi tu kjuanda tse'e nts'io. ¹¹Nt'e ti'on ngat'are mé = xi teño'on 'ba bi nitsi'o. Ngat'etsjatsjare inimanu nga si'axangi_ru Na'enna. ¹²Tsja ngat'enu nga chuya_ru mé = xi sjanu Na'enchana. Ngatachukjuakonu kjuanima xi temitja'axtiu. 'Ba bi tu sak'ua chuko Na'enchana. ¹³Ta'e_ru mé = xi chajat'are xuta tsjere Na'enchana 'ba nda chjubetjo 'yá = xi kjuechukunnu.

¹⁴Chja'a_ru Na'enchana nga kui ngatatsichikunta'en xi tjenngikenu. Chja'atjo xi 'ba tsikonu 'ba bi xi ch'o chjo'o ngat'are. ¹⁵Titsjako xi tsja titsubare 'ba chil'ndako xi inyakji'nda. ¹⁶Nda ch'antsjo xingiu. Bi nink'o kakún. Tusa nda ch'o xuta x'an. Bi xuta nkjin kakun 'misuba_ru yojonu.

¹⁷Bi 'ba nde ningojo_ru xi ch'o sikonu. Tusa ti'on mé = xi nda tjin ngixkun ngatsi'i xuta. ¹⁸Tsa kuan, tsa ngat'anu tijña, ngatjas'ekonu kjuaxiu ngatsi'i xuta. ¹⁹Nts'ia xian, bi jun ningojo mé = xi tjinikoru. Tusa ta'e'ndio nga kjuastire Na'enchana xi 'ba sa'en. Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a: "An = ña xi singuajaa. An = ña xi k'uechji ngani_rä mé = xi 'bakore xuta." 'Ba tsu Na'enchana. ²⁰'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: "Tsa bojore xuta xi stikeri ji, ta'e_ri xi skine. Tsa xindare, ta'e_ri nanda xi k'ui. Ngat'a tsa 'ba si'en, tusa kwasubare xuta xi stikeri." ²¹Bi ba'e'nde tsa kjuach'okun sa'enri. Tusa ti'en mé = xi nda 'ba 'batsa'en si'an_ri kjuach'okun.

13 ¹Ngatsi'i xuta tjinnere nga sik'etjusun enre xutaxa xi tjin. Ngat'a ngayéje xa xi tjinre Na'enchana ndibanire, 'ba kui 'enda xa xi tjin. ²Kui kjuañu xi bi tsik'etjusun enre xutaxa, kui = xi stike mé = xi Na'enchana je 'ejña. 'Ba xi 'batsa'en, ndekui tjemangikjua subanire yojore nga xaninejere.

³Ngat'a xutaxa bi tjindu tuxi kuinyakunnire xi nda tsa'en, tu kui sani xi ch'o tsa'en. ¿A mejénri nga bi kjuinkunche xutaxa? Tusa xi nda ti'en, 'ba nda = skueri xutaxo. ⁴Ngat'a kjuanda tsiji nga inyatsa'exangire Na'enchana xutabiu. Tunga tsa si'en mé = xi bi nda, tjinnere nga kjuikunche xutaxo ya'a. Ngat'a bi tuxkia tjinre kjua'ñu xutabiu. Inyatsa'exangire Na'enchana, tuxi sikja'ani kjuanima 'ba sa'enire kjua xi ch'o tsa'en. ⁵Kui kjuañu tjinnenire nga sik'etjusan enre xutaxa. Bi tsa tu ngat'are nga sa'enna kjua 'ba = nde tuxi kixi s'eni kjuafa'etsjenna.

⁶'Ba kui kjua 'bechjintjaini_ru xutaxa, ngat'a kui inyatsa'exangire Na'enchana 'ba tu kuifa ni xa inyatsa'en. ⁷Ta'e_ru mé = xi 'bakore nga jngu jngu xutaxa. T'echjintjai_ru 'ya xi kjebechjintjai tume tsajminu. Chaxuto xi tjinnere nga chaxuta, 'ba chakun xi tjinnere nga xiakun.

⁸Tu'yá ngatatsjennu tse'e. Tunga tjin xi kitsjensjainu. Kui = nga nimijáan xingia. Ngat'a xi tsimején xinkjin, kui = xi titsik'etjusun ngayéje kjuatexumare Na'enchana. ⁹Ngat'a kjuatexumo 'bi = tsa'en kua'indut'a: "Bi ñe'en kjuachajngi. Bi nik'en xuta. Bi ñe'en cheje. Bi nukjuai en ndesu. Bi nimején mé = xi tjinre xuta xi kja'ere." Kui kjuatexumabi ko kja'e ngisa kjuatexuma jngu ma ko kibi: "Timején xingi jofatsa'en nimején yojori." ¹⁰Xi tsimején xinkjin, kui bi ch'o tsiko. Kui kjua nga nimijáan xingia 'batsa'en nik'etjusun yaja kjuatexumo.

¹¹'Ba ti'on ngat'a je te'yo nixtjin xi tetsuma nganda'e. Je = chubare nga sikja'a_ra yojona. Ngat'a nixtjin nga k'uangia je ngisa tiña tijña tu'bani ko nixtjin nga tjun kuakjainna. ¹²Je tifa'a nistjen, 'ba je tjis'e isen. Kui kjuañu joni najñu xi jndi chja'axinña mé = xi ña'an ña jñu 'ba xaja mé = xi ña'an ña tsejen joni chasoldadu xi banda yojore nga fikjan. 'Ba 'batsa'en sikuendaña yojona ngat'are xi ch'o. ¹³Kixi tanginkua yojona joni xuta xi

setsuma nga nixtjin. Bi k'uetsubajian kjuaxkje'a ninga kjuach'i ninga kjuachajngi ninga bi kjuatsjare yojo. 'Ba nde bi kuixkjankua xingia ninga bi ngatjas'ena kjuaxin kakun. ¹⁴Tusa ti'on mé = xi kitsa'en Na'enna Jesucristo, 'ba bi nikja'etsjion jótsa'en sik'etjusun mé = xi tsu yojo jenu.

14 ¹Nda chjubetjo xi makjainre tunga xi bi tjijngu kakun ngat'are mé = xi ma ña'an 'ba bi chubasiko ngat'are jotsa'en tsikja'etsjen. ²Tjin xi makjainre nga ma kjine tume xichine, 'ba tjin yak'a xi bi titsujngu kakun ngat'are mé = xi ma kjine 'ba tu xi machajin nangiu = kjine. ³Xi kjine tume xichine bi ch'oke ngatjabe xi 'bechjonre yojore. 'Ba xi 'bechjonre yojore bi ngatsik'axki xi kjine tume xichine, ngat'a Na'enchana je kiskjebetjo xutabiu. ⁴¿'Yá = ni ji xi tenik'axki chu'ndare xi kja'ere? Tsa kixi sejña asa tisatengi chu'ndabiu, naire kjinere kibiu. 'Ba kixi = kuasen, ngat'a Na'enna tjinre kjua'ñu nga kixi sikasen.

⁵Tjin xi tsu nga jngu nixtjin ngisa = kun nga ko mare kja'e nixtjin, 'ba tjin yak'a xi tsu nga tu ngusun = ngayéje nixtjin. Nga jngu jngu tjinnere nga sikja'etsjen jotsa'en bere kakun. ⁶Xi fa'ajin jngu nixtjin tuxi skuekunni, kui = xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna. 'Ba xi kjine tume xichine, kui = xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna, ngat'a tsjare kjuanda Na'enchana ngat'are xichinere. 'Ba xi 'bechjonre yojore, kui = xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna, 'ba 'ba = nde tsjare kjuanda Na'enchana.

⁷Ngat'a tsajainjían ña xi kuenda tse'e suba tijñakun asa tsa kuenda tse'e suba 'me. ⁸Tsa tetsubakuan, ngat'are Na'enna tetsubakuan. 'Ba tsa beya, ngat'are Na'enna beya. 'Bamani ninga tsa tetsubakuan asa beya, Na'enna tse'era. ⁹Ngat'a kui = kjua k'enni Cristo 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en, tuxi 'batsa'en kuanne Naire xuta xi je jesun 'ba ko xi tjindukun.

¹⁰'Ba ji nde, ¿ánñu tenik'axkini nts'é? 'Ba nde ji, ¿ánñu ch'ocha 'yani nts'é? Ngat'a ngatsi'a tjinnere nga kuanne kjua ngixkun Na'enchana. ¹¹'Ba = tsa'en kua'indut'a: "An = xi tejñakuan, titsu Na'enchana. Ngatsi'i xuta kuinyakunch'in ngi xkuañ 'ba ngatsi'i sikixiya nga an = xi Na'enchana." ¹²'Bamani nga jngu jngua kua'e_ra kuenda Na'enchana ngat'are mé = xi kjiña'an.

¹³Kui kjua bi nde sik'axki ngisaña xingia. Tusa tikja'etsjion jotsa'en bi si'anñu mé = xi sichajare nts'io ninga mé = xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre. ¹⁴'Be = ña 'ba be = re takuañ nga tsajain xi tu kuenda tse'e suba jndi ngixkun Na'enchana. Ngat'are Na'enna Jesucristo mankjinna kibiu. Tunga tsa tjin xi kuetsu: "Jndi kibi ngixkun Na'enchana", ngu jndi = kibiu ngat'are xuta xi 'ba kuetsu.

¹⁵Tunga tsa tu ngat'are tsajmi xi techine mandusinre nts'é, bi nde tenik'etjusunni jotsa'en tijña kjuanimejen. Bi ba'e'nde tsa tu ngat'are xichineri xajani xuta xi Cristo k'enntjaini. ¹⁶Bi ba'e'ndio tsa ch'o tsa'en

kuinchja xuta ngat'are mé = xi nda ngat'a tsojon. ¹⁷Ngat'a ña batexuma Na'enchana, bi mé = xi china ninga mé = xi 'yá = xi chjire. Tusa kjuakixi ko kjuaxiu 'ba ko kjuatsja xi tsjana Isennixtjinre Na'enchana, kui = xi chjire. ¹⁸Xi 'bitsa'en tsa'exangire Cristo, kui = xi tsitsjare Na'enchana 'ba 'ba nde xuta nda nchja ngat'are.

¹⁹Bamani kuinyisja jótsa'en s'enina kjuaxiu 'ba jótsa'en kuisekokaña xingia nga ngisa 'ñu kuakjain ngisana ngat'are Na'enchana. ²⁰Bi ngat'are xichineri nikjetsin xa xi titsa'en Na'enchana ngajinre xuta xi tse'e.

Kjuakixi = nga tsje ngixkun Na'enchana ngayéje xichine xi tjin, tunga bi nda tjin tsa xine tsajmi xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre xuta xi yak'a. ²¹Tusa nda si'en tsa bi xine yojo ninga s'i binu ninga si'an ngisai tumeñu xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre nts'é.

²²Jotsa'en mankjainri ngat'are kibi, tu ji sani 'batsa'en ngatjamakjainri ngixkun Na'enchana. iÁ ndanire xi bi kaninejere yojore nga tsa'en mé = xi bere kakun nga nda tjin! ²³Tunga xi bi tjijngu kakun tsa ma asa bi ma kjine jngu tsajmi, kui = xi xaninejere tsa skine, ngat'a bi 'ba titsa'en jotsa'en makjainre. Ngat'a ngayéje xi bi ndibanire jotsa'en makjainna, kui = xi je.

15 ¹Na xi bi jó jáñ kjuafa'etsjen tjinna ngat'are mé = xi ma si'an, tjinne nga k'uechjon_ra yojona nga tu kjuanda tse'e xi makjainre tunga xi kje titsujngu kakun ngat'are mé = xi ma ña'an. Bi kuinyisja mé = xi tu ña tajngu matsjana. ²Tusa nga jngu jngua tjinne nga kuinyisja mé = xi matsjare xingia 'ba mé = xi nda ngat'are, tuxi ngisa 'ñu kuakjain ngisanire ngat'are mé = xi tse'e Na'enchana. ³Ngat'a ninga Cristo bi tsangisjai mé = xi tu kui tajngu kuatsjare. Tusa kuata'en jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "En ch'otsu xi kitsuri xuta, kui = xi ja'et'ana ngayeje." ⁴Ngayéje mé = xi kua'indut'a enre Na'enchana nixtjin kuatse jan, kua'indut'a tuxi kuaku ndiyanina. Ngat'a ngajin enre Na'enchana sakuna kjuatsejnda ko kjua'ñukakun, tuxi kuan xuyani_ra mé = xi sjana Na'enchana.

⁵Na'enchana xi tsjana kjuatsejnda ko kjua'ñukakun, kui ngatatsa'en nga jngu ngatjama kjuafa'etsjennu jotsa'en mejénre Cristo Jesús. ⁶Tuxi 'batsa'en ñatjen 'ba kuixun tsi'iñu ko jngu jndá nga k'uió njimi nga Na'enchana xi Na'enre Na'enna Jesucristo xi tjinre kjuaje.

⁷Bamani nde, nda chjubetjo xingiu jotsa'en nda kiskjebetjonu Cristo, tuxi 'batsa'en s'ejñatsejenni kjuajere Na'enchana. ⁸Ngat'a an 'ba texin_nuu nga Cristo ja'etsa'exangire xuta xi judío kuán, tuxi yakutsejenni kjuakixire Na'enchana. Ja'etsik'etjusun mé = xi Na'enchana kitsjare ts'a ntje chingare xuta judío, ⁹tuxi naxinanda xi bi judío kue'eni njimi nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. Ngat'a 'ba = nde ja'anima kakunre ngayeje. Jotsa'en

ROMANOS 15

kua'indut'a enre Na'enchana: "Kui = kjuānu sichjinira ngajinre naxinanda xi bi judío 'ba siq jngu son xi sichjire ja'enri."

¹⁰'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: "Jun naxinanda xi bi judío, titsjako xuta xi tse'e Na'enchana." ¹¹'Ba 'ba nde tsu ngisa: "Jun ngatsi'i naxinanda xi bi judío, tichji_ru Na'enchana. Ngatatsichjire Na'enchana ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio."

¹²'Ba 'ba nde tsa'en kitsi'indut'a xuta chinga profeta Isaías: "Jamare Isaí stjukjani xuta xi kju'aekatexumare naxinanda xi bi judío, 'ba ngat'are kui naxinando skuyare mé = xi sja Na'enchana."

¹³Na'enchana xi techuya ngat'are, kui ngatatsitsejin yeje inimanu kjuatsja ko kjuaxiu jun xi makjainnu ngat'are, tuxi janda ngisa kixi kuinya ngisañu ngat'are mé = xi techuya_ru jotsa'en titsja nga'ñunu Isennixtjintsjere Na'enchana.

¹⁴Bere takuaan, nts'ia, nga kitsejinnu kjuanda 'ba nga nda mankjinnu, tuxi kuan xukoyañu xingiu. ¹⁵Tunga tjin = xi tjima kakuán nga tetsi'indut'a_nuu xujun nga'e, tuxi sikja'etsjenya ngañu. Ngat'are kjuanda xi kitsjana Na'enchana, ¹⁶an tetsa'enxangi_ra Cristo Jesús nga tu kjuanda tse'e naxinanda xi bi judío. An jo = ni jngu na'mi xi titsa'exangire en ndare Na'enchana. Tetsikja'axtiuya_ra naxinanda xi bi judío, tuxi kuanne joni chje xi matsjare Na'enchana, xi titsitsje Isennixtjintsjere kui.

¹⁷Tetsa'enxangi_ra Na'enchana nga jngu makuaq Cristo Jesús 'ba kui = kjuānu 'ñu tsja tjinnina ngat'are xana. ¹⁸Ngat'a bi makakuán nchja mé = xi kja'ere, tu kui sani jótsa'en titsa'exajinna Cristo, tuxi sik'etjusunni enre Na'enchana naxinanda xi bi judío. Cristo titsichjen jndaná ko xana ¹⁹'ba ti'bejñatsejen kju'añu ngajinre mé = xi tetsa'aan. Ngat'a ko kju'añure Isennixtjintsjere Na'enchana je kitsa'aan mé = xi bakutsejen kjuajere Na'enchana ko kjuakun. 'Batsa'en je jena nga kitsikja'axtiuyaq en ndare Cristo 'nda naxinanda Jerusalén 'ba ka'nda nangi Iliria.

²⁰Ngantsjai kuamejénnä nga kitsikja'axtiuyaq en ndare Cristo nga'nde ña kje nu'yajínre ja'enre. Ngat'a bi kuamejénnä 'esun ngisa_ra xa xi 'etuts'inre xuta xi kja'ere. ²¹Tusa tetsa'aan jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Xi kje 'miyajínre ngat'are,
kui = xi skue.

'Ba xi kje nt'ejín ngat'are,
kui = xi kuankjinre.

²²Kui = kjuānu nkjin ndiya bi kisaku ndiyarinna nga kjuikun_nuu.

²³Tunga nganda'e je = kuajngunaq xa xi tetsa'aan nangi xi tjin nga'e 'ba je tjinre nu nga mejénnä kjuikun_nuu. ²⁴Kui kjuáñu mejénnä skue_nuu nga kju'aq ña tetsubo, kionga kjuiaq nangi España. Tsja kuanne nga

kuatejñajin_nuu ninga tsa tu chuba nixtjin, 'ba tsa kuan kuissekonuu nga kuekoya ndiyauu.

²⁵Tunga nganda'e Jerusalén = tefia nga kjuikasekuá xuta tsjere Na'enchana xi tjindu kio. ²⁶Ngat'a ko ngayéje inimare xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi tjin nangi Macedonia ko nangi Acaya 'eku ton, tuxi sikasennire xuta tsjere Na'enchana xi tjindu naxinanda Jerusalén xi machjenre tsajmibiu. ²⁷Tsja kuánre nga 'ba kitsa'en. 'Ba kjuakixi = nga tjenre tse'e xutabiu. Ngat'a mé = xi tse'e Na'enchana xi kisakure xutare Israel, kui = xi kisakut'are naxinanda xi bi judío. Kui kjua naxinanda xi bi judío tjinnere nga kuaseko xutare Israel nga kuakjanyako mé = xi tjinre nga'e ngasun'ndio. ²⁸Bamani kionga je kujangunq xabi 'ba kionga je singantsjaq mé = xi kuaku, 'ba = tsa'en kjuiq nangi España 'ba kjua'aq ña tetsubo. ²⁹'Ba 'be = ñaq nga Cristo 'ñu sichikunta'enna kionga kjuikun_nuu.

³⁰Jun nts'ia, ngat'are Na'enna Jesucristo 'ba ngat'are kjuanimejen xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana te'bets'a_nuu nga jngu kuakonuu jotsa'en tekjanntjaq enre Na'enchana. Chukontsjo Na'enchana ngat'ana. ³¹Chja'a_ru nga ngatatsindainaq ngat'are xuta xi bi makjainre xi tjindu nangi Judea. 'Ba nde chja'a_ru nga xuta tsjere xi tjindu Jerusalén nda ngatakjebe mé = xi kjuiko_ra. ³²'Ba = tsa'en, tsja s'enaq nga kjuechukun_nuu 'ba sikja'aya ngutjunchaq ngajinnu tsa Na'enchana tsu kakun. ³³Na'enchana xi tsjana kjuaxiu ngat'ejñakontsjainu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.

16 ¹An tsike'nda_nuu ndichja Febe xi tjinre xa nga baseko xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi tjindu naxinanda Cencrea. ²Nda chjubetjo ngat'are Na'enna jotsa'en tjinnere nga si'an ña xi xuta tsjere Na'enchana kuáan. 'Ba tiseko nga ta'e_ru tume tsajmi xi machjenre. Ngat'a kui ne nkjin xuta je tsakaseko 'ba 'ba nde tsakasekonq an ngayeje.

³Ta'e_ru kjuate'ndanaq Priscila ko Aquila, xi 'ba nde inyatsa'exangire Cristo Jesús joni an. ⁴Xi bi kitsakjun nga kueya ngat'ana. 'Ba bi tsa tu an xi tetsja_ra kjuanda, 'ba = nde ko ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi bi judío ngayeje.

⁵Ta'e_ru kjuate'ndanaq xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi mañajan ndaba Priscila ko Aquila. Ta'e_ru kjuate'ndanaq Epeneto, xi 'ñu tsimijáan, xi tjun kuakjainre ngat'are Cristo ngajinre xuta xi tjin nangi Asia. ⁶Ta'e_ru kjuate'ndanaq María, xi je 'ñu kitsa'exa ngat'anu. ⁷Ta'e_ru kjuate'ndanaq Andrónico ko Junias, xi xingiq mani 'ba xi ñatjen kis'eyakuá nduya. Kui xi nda 'yaxkun ngajinre nchja chinga apóstol 'ba xi tjun kuakjainre ngat'are Cristo nga ko mare an.

⁸Ta'e_ru kjuate'ndanaq Amplias, xi 'ñu tsimijáan ngat'are Na'enna. ⁹Ta'e_ru kjuate'ndanaq Urbano, xi 'ba nde titsa'exangire Cristo joni ña, ko Estaquis, xi 'ñu tsimijáan. ¹⁰Ta'e_ru kjuate'ndanaq Apeles, xi je yakutsejen nga 'ñu makjainre ngat'are Cristo. 'Ba nde ta'e_ru kjuate'ndanaq xinkjin Aristóbulo.

ROMANOS 16

¹¹Ta'e_ru kjuate'ndana_q Herodión, xi xingia_q mani. 'Ba nde ta'e_ru kjuate'ndana_q xinkjin Narciso, xi 'ba nde makjainre ngat'are Na'enchana.

¹²Ta'e_ru kjuate'ndana_q Trifena ko Trifosa, xi 'ba nde inyatsa'exangire Na'enna. Ta'e_ru kjuate'ndana_q Pérsida, xi 'ñu tsimijáan 'ba xi je 'ñu kitsa'exa ngat'are Na'enna ngayeje.

¹³Ta'e_ru kjuate'ndana_q Rufo, xi Na'enna kiskja'ajin, 'ba ko nare, xi 'ba nde joni nan_a mani ngayeje. ¹⁴Ta'e_ru kjuate'ndana_q Asíncrito ko Flegonte ko Hermes ko Patrobas ko Hermas 'ba ko nts'ia xi ñatjen tjindu. ¹⁵Ta'e_ru kjuate'ndana_q Filologo ko Julia ko Nereo ko ndichja ko Olimpas 'ba ko ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana xi ñatjen tjindu.

¹⁶Tite'nda_ru xingiu ko kjuanimejenre Cristo. Ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are Cristo inyatsikasennu kjuate'nda.

¹⁷Jun nts'ia, te'bets'a_nuu nga tikuendo yojonu ngat'are xi bakjanya xuta 'ba tsichaja xuta xi kja'ere nga 'bejña kjuana'en ngat'are mé = xi je kisakuyare. Tinyat'axin_ru xutabiu. ¹⁸Ngat'a xi 'batsa'en, kui xi bi inyatsa'exangire Na'enna Jesucristo, tusa inyatsa'en mé = xi matsjare yojore. 'Ba ensin en nda nchja nga 'bonachare xuta xi kje 'ñu = mankjinjínre mé = xi tse'e Na'enchana.

¹⁹Ngatsi'i be = nga nik'etjusun ion. Kui kjua tsja manin_a ngat'a tsojon 'ba mejénn_a nga ngisa kuankjin ngisanu ngat'are mé = xi nda 'ba nga k'uejnat'axiun mé = xi bi nda. ²⁰'Ba Na'enchana xi tsjana kjuaxiu je mején sukine chanayiu ngi ndsakú. Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo.

²¹Inyatsikasennu kjuate'nda Timoteo, xi 'ba nde titsa'exangire Jesucristo joni an, ko Lucio ko Jasón 'ba ko Sosípater, xi xingia_q mani.

²²'Ba an Tercio xi tu tetsil'inda_q xujunbi, 'ba = nde tetsikasen_nuu kjuate'nda ngat'are Na'enna ngayeje.

²³Tsikasennu kjuate'nda Gayo, xi ndaba tejñañ_a 'ba ña mañajan ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are Cristo. 'Ba nde inyatsikasennu kjuate'nda Erasto, xi tjinre xa nga 'bejnatjo tonre naxinando, 'ba nde nts'ia Cuarto.

²⁴Kjuandare Na'enna Jesucristo ngat'ejnajinnu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.

²⁵Ngatjanichjire Na'enchana. Kui kuan sa'en nga kixi kuinyo jotsa'en tsu en ndare. Kui en ndabi xi texinya_a 'ba xi tjinikja'axtiuya ngat'are Jesucristo. Xi 'bejnatsejen nganda'e mé = xi 'ejña'mo 'nda nixtjin kuatse jan. ²⁶Je = kis'ejnatsejen nganda'e ngat'are xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta 'ba tji'miyare ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio. 'Batsa'en 'exa Na'enchana xi tijnakunntsjai, tuxi kuakjainnire 'ba sik'etjusun enre ngatsi'i xuta.

²⁷Ngat'are Jesucristo ngatjas'ejnatsejenntsjai kjuajere Na'enchana xi jngututu 'ba xi nkjin kakun. 'Ba ngatjama.